

ב"ה

לוח יומי הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לימי הפורים ה'תשע"ט

יו"ל על ידי
בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

Meat, Poultry
& Catering

משגיח תמידי
ש. ליובאוויטש

Free Delivery

CROWN HEIGHTS

BUTCHER

415 Troy Ave • 347-770-4048

WWW.CHBUTCHER.COM

בס"ד

Kingston Bake Shop

380 KINGSTON AVE.
BROOKLYN, NY 11225
TEL. 718-467-2047

Café / Sushi Bar / Bakery / Ice Cream

Breakfast / Lunch

Espresso, Latte, Cappuccino

Smoothies & Milk Shakes

Soft & Hard Ice Cream

Store Hours

Sunday - Thursday 6 am - 6 pm
Friday Summer 6 am - 5 pm
Friday Winter 6 am - 2 pm
Closed Saturday

Eat In and Take Out

We Deliver

Kingston Bake Shop is known for the best quality and highest standard.

Under the Rabbinical Supervision of the Beth Din of Crown Heights

בימי הפורים האלו, בוודאי תהנו מתוכנו העשיר והנהדר של הלוח היומי, שמנחה אתכם בכל ההלכות הנצרכות - שלב אחרי שלב - לפי סדר היום.

נא הביעו את הוקרתכם למאות שעות העבודה שהושקעו המפיקים, הכותבים, העורכים, מתרגמים, מעצבים והמפיצים, והרימו תרומה להשתתפות בהוצאות הרבות, באמצעות האתר

www.daytodayguide.com

באתר ניתן לקבל פרטים גם על מבצע המנויים ללוח היומי לשנת תשע"ט

לתמיכה ברבני השכונה בקרו באתר www.crownheightsconnect.com

האתר הוקם על ידי ידידי הבד"צ

כמו כן ניתן ליצור קשר בטלפון: 347-465-7703

לוח יומי

הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לימי הפורים ה'תשע"ט

נערך על־פי שיעורים שנמסרו
מהמרא־דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "יש לעורר ע"ד לימוד ההלכות הצריכות לימים אלו, שבהם ישנם כמה וכמה שינויים בתפילה וכמה מנהגים וכו' – שילמדו הלכות אלו בשו"ע, או כפי שמצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה וכמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי', או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו – ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות – מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאו"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו – לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

מצה שמורה בהשגחת הבד"צ דקראון הייטס

הרה"ג אהרן יעקב שליט"א שוויי
והרה"ג יוסף ישעי' שליט"א ברדין

שמורה משעת קצירה. קצירה, טחינה לישה עריכה ואפיה

בתכלית ההידור והזהירות ע"י שומרי תומ"צ

להזמנות

נא להתקשר לטלפון: 718-953-0015

או באימייל: beisdinmatzah@gmail.com

בבקשה להזמין מוקדם. בשנה שעברה לא הי' מספיק

ע"פ בקשת רבים, מצו"ב מטעם הבד"צ, קיצור עיקרי הלכות ומנהגי פורים השכיחים ונוגעים למעשה, במתכונת של לוח יום-יומי. כל הלכה הוזכרה בהזדמנות הראשונה המתאימה, אם כי כמה פעמים רלוונטית גם לימים הבאים, כפשוט.

מחמת קוצר היריעה והזמן לא באו כי אם עיקרי הלכות והמנהגים ללא מ"מ וצינונים. מקורות להמובא בפנים ניתן למצוא בשולחן ערוך ונו"כ. ספר המנהגים-חב"ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. **ועוד ועוד.**

* * *

כרגיל בכגון דא, נדפסו כמה תזכורות מענייני "הלכתא למשיחא"¹,

1) במדור "הלכתא למשיחא" נזכרו לפעמים גם דיני טומאה וטהרה, והוא ע"פ המבואר בתניא (אגה"ק סכ"ו - קמג, א) שלימות המשיח יצטרכו לידע הלכות טומאה וטהרה. (ומצות בטלות לעת"ל - היינו בתחה"מ דוקא. ואכ"מ). וכ"מ מזה שהובאו הלכות אלו ברמב"ם ביד החזקה, דאל"ה מאי דהוה הוה (וכפי שהוכיחו עד"ז בכ"מ - ראה לדוגמא שו"ת הרי בשמים ח"ג סע"ה. ולהעיר, שמשה"ק שם בדין תק"ש בכ"מ ש"י"ב בי"ד שהביאו הרמב"ם - יש ליישב ע"פ שיחת ליל ג' דחה"ס תשמ"ח). ולהעיר גם מצורת הבית להתו"ט (יחזקאל מב, כ) בטעם התרחבות גבולי הר הבית לעת"ל. וכן מוכח גם ממאמר הגמ' שדיני נגעים ואהלות יקרין בעוה"ז, וקפויין - היינו קלים להבנה (חדא"ג מהרש"א שם. בניהו שם) - לעוה"ב. (אבל ראה מה שפי' במאירי שם. וראה גם הגהות יעב"ץ ומלא הרועים שם). ועפ"ז, קיום היעוד "את רוח הטומאה אעביר וגו'" (בשלימות עכ"פ) הוא בתקופה שני' דימוה"מ, בתחה"מ, וכמובן מכ"מ. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 221. סה"מ מלוקט ח"ב ע' רפ. סה"ש תנש"א ח"ב ע' 576 ובהערות 9-108. ועוד. ולהעיר מאג"ק ח"ז ע' שנו. ואכ"מ בזה. (ומש"כ בלקו"ש חכ"ה ע' 263 שלא יצטרכו ללמוד גם הל' שבת - בפשטות קאי בתקופה שני' דוקא. אבל, לפ"ז צ"ע הכוונה בהע' 51 שם, שכפה"נ ר"ל שהל' שבת ונדה לא נז' בתניא שם. ועצ"ב החילוק). כן להעיר מדין נט"י בזה"ז בכדי שיהיו רגילים לאכול בטהרה לעת"ל (שו"ע אדה"ז סי' קנח ס"א). וראה גם ב"ח יו"ד סוסי' קפג - לענין נדה אחרי שיבנה המקדש. (אבל באג"ק ח"ג ע' קנג שגם בתקופה ראשונה דימוה"מ ל"ש טומאת נדה, משא"כ שאר טומאות. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 27 הע' 59. וי"ל). וראה זה פלא, בס' שערי ג"ע (אורח צדיקים דרך ז) שבסוף אלף הששי יתנוצץ אור תוס"ש ויעביר רוה"ט ויהיו קצת מצות בטלות כגון פרשיות טומאה וטהרה וכו'.

[והנה, בתניא שם (קמה, ב) שהנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה וא"צ לעסוק בהם. ומשמעות הדברים, שצ"ל הלימוד בהם תחילה, פ"א עכ"פ, אבל א"צ עסק. וכן פי' בלקוטי ביאורים (קארף). וכ"מ גם בסה"ש תנש"א (שם). וכן לעיל שם ע' 575, שהדגיש תיבת "לעסוק".] וכ"ה להדיא בר"ד משיחת ש"פ צו תשמ"ח. וראה גם ר"ד אחו"ק תשמ"ח).

אמנם, בהמשך הענין, ש"גם אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית כמו אברהם אבינו ע"ה ולכן א"צ לעסוק בהם כלל". (ורק ערב רב שלא יזכו למטעם מאילנא דחיי שהוא פנימיות התורה צריכים לעסוק במשנה להתיש כח הס"א הדבוק בהם). ור"ל, שלפי בי' זה, ת"ח א"צ כלל ללמוד הנגלות לעת"ל, והיינו גם ללא התעסקות. (עיי"ש בסה"ש בהערה 89. לקוטי ביאורים שם. וראה בשער האמונה פנ"ו בארוכה. וצע"ק שבכ"מ מבואר להדיא ע"ד לימוד הנגלה לעת"ל - ראה לקו"ש ח"ז ע' 39 בשוה"ג להע' 45. ר"ד משיחת יום שמח"ת תשמ"ח. כ"ח חשוון תשנ"ב.

מתוך ציפיה ותשוקה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש², שאז אפשר יהיה לקיימן כפשוטן להלכה למעשה מיוסד על הוראות כ"ק אד"ש בריבוי שיחות, ומהן:

"מדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"ז – כבר בא. דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאדערט זיך. . אז א אידן'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש. [וואס דאס איז אויך די **הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה**]³."

"מוסיפים גם בהתשוקה והגעגועים להגאולה. . שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק, אשר,

וכ"ה בכמה מאמרי דא"ח – ד"ה והמשכילים יזהירו תש"כ. הבאים ישרש תשל"ח. השמים כסאי תשמ"ח. ואולי הדיוק בתניא שם רק "גופי התורה הנגלית" (וכמ"ש לפנ"ז בתניא שם, ש"הי' גם עיקר עסק התורה ג"כ בפנימיות המצות וטעמיהם הנסתרים". ועד"ז הוא בכ"מ (ראה גם סה"ש תש"ד ס"ע 107 ואילך. סד"ה והי' ביום ההוא תשכ"ב. ועוד). ולהעיר מהמבואר בכ"מ (ראה דרך חיים סח, ד. חיים אדם לברך תרל"ח פכ"ג. סה"מ מלוקט ח"ה ע' עדר) במעלת לימוד הנפלאות דתורה מתוך גליא דתורה, בבחי' "ותלמודו בידו", משא"כ הפרטים המסתעפים, וכן שקו"ט ופלפולא דאורייתא, לאפשר לה בנגלה דתורה (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 240. ולהעיר מד"ה הנה ישיכיל עבדי תשל"ב בתחילתו. ולהעיר גם מסה"ש תש"נ ע' 357. וצ"ע בסה"ש תשנ"ב ס"ע 27 (ואילך), ששקו"ט בתושבע"פ יבטל לעת"ל. ובפשטות י"ל, שהכוונה שם לעמל ויגיעה ("במחשכים הושיבני") לברר ההלכה, שזה ל"ש לעת"ל – ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח (ע' קד). ואולי קאי בתקופה שני' דוקא. וע"ד הנת' בסה"ש שם ע' 510 – ראה בכ"ז קובץ העו"ב לך וחי"ש תשע"ה. ועצ"ע, שבשער האמונה שם מפורש שמשיח לא ישפיע נגלה. וצ"ע. וראה גם שיחת אחש"פ תשמ"ו. ולהעיר משיחת ליל ח"י אלול תשמ"ב).

ועוד כתב באו"א בתניא שם (לפנ"ז), ש"למעשה יהיו צריכים [ערב רב] לפרטי הלכות איסור וטומאה **יותר מישראל** שלא יארע להם פסול וטומאה ואיסור כי לא יאונה כו". ולכא' לפי בי' זה, עדיין צריכים לפרטי ההלכות, אבל לא כמו בערב רב. וילע"ע].

(2) ובס' שערים מצויינים בהלכה עמ"ס זבחים שי"ל ז"ע (מכת"י אאמו"ר, ובתוספת נופך מאחמו"ר הרה"ג הרמ"ש שליט"א) בפתחה, האריך מאד בגודל החיוב ללמוד דיני הקרבנות הנהוגים לעת"ל. ובתוך הדברים הביא פרפרת נאה מס' אמרות טהורות (תהלים קיט, קסו) על מארז"ל (שבת לא, ב) שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו וכו' צפית לישועה פלפלת בחכמה כו', וצ"ב מה ענין זל"ז. וגם למה לא אמר "פלפלת בתורה". אלא דשניהם ענין אחד, שאם ישיב שציפה לישועה, ישאלו אותו "פלפלת בחכמה", דחכמה זה סדר קדשים (כמבואר בשבת שם), דהיינו אם למד סדר קדשים, שהמצפה לישועה מפלפל בסדר קדשים, כי זולת זה על כרחך לא ציפה לישועה, דהא בהא תליא, והמצפה לישועה מפלפל בחכמה.

(3) שיחת שמח"ת תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 39. – חלק מההדגשות אינן במקור.

הלימוד בענינים אלו ממהר ומזרז עוד יותר קיומם בפועל ממש, כך, שמהלימוד יוצאים תיכף ומיד לפגוש את משיח צדקנו, ואומרים לו שזה־עתה סיימו ללמוד כמה הלכות הקשורות עם ביאתו! נוסף לכך שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", נכללים ב"הלכות הצריכות להן" [לנשים] בכל יום כו"כ דינים דהלכות קרבנות וכיו"ב⁴.

"דער אויבערשטער בעט זיך ביי אידן אז זיי זאלן זיך עוסק זיין ב"סדר קרבנות" . . ובכלל זיך עוסק זיין בתורת עולה כו' (וואס דורכדעם איז כאילו הקריב כו') – און דאס וועט ברענגען דעם הקריב עולה וכו' **כפשוטו** – המלך המשיח כו' בונה המקדש כו' וחוזרין כו' מקריבין קרבנות כו' ככל מצותה האמורה בתורה במהרה בימינו ממש, וכנ"ל – ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כו' כמצות רצונך⁵."

* * *

מטעם הבד"צ יו"ל מזמן לזמן פרסומים שונים

המעוניינים להצטרף לרשימת המנויים באימייל

גליונות היוצאים לאור מטעם הבד"צ

מתבקשים לשלוח אימייל לכתובת:

crownheightsconnect@gmail.com

הערה כללית: הזמנים שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת־מה – ולא לחכות לרגע האחרון.

שבת קודש פרשת ויקרא, ט' אדר שני, שבת זכור

בשיחת ט' אדר תש"נ⁶: ט' אדר הוא היום שבו הועבר המרכז של חסידות חב"ד מחצי כדור העליון לחצי כדור התחתון – בבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לארצות הברית באופן של קביעות (כמדובר כמ"פ). ועיי"ש⁷ השייכות להנזכר במגילת תענית והובא בשו"ע או"ח סתק"פ שגזרו בו תענית שנחלקו ב"ש וב"ה.

שבת לפני פורים מוציאים שני ספרי תורה, הראשון לפרשת השבוע והשני לפרשת זכור (בסוף פרשת כי תצא) שהיא חובה מן

(4) משיחה לנשי ובנות חב"ד, ספר השיחות ה'תש"נ כרך ב ע' 485.

(5) לקוטי שיחות חלק יח ע' 341.

(6) סה"ש תש"נ ח"א ע' 326.

(7) בהע' 16.

התורה שישמענה כל אדם מישראל, בכדי לזכור את שעשה עמלק לישראל בצאתם ממצרים. ותיקנו לקרותה בעשרה ומתוך ספר תורה בשבת שלפני פורים, כדי להקדים זכירת עמלק ("זכירה") למפלת המן ("עשייה").

אם השומע אינו מבין הקריאה לא יצא, ולפחות צריך שיבין הענין. על השומעים לכוון לצאת מצות זכירת עמלק. ועל הקורא לכוון להוציאם ידי חובתם. וא"צ לכוון לצאת בברכת התורה של העולה לתורה. אפילו חיסר מלשמוע כמה תיבות כל ששמע עיקר הענין יצא בדיעבד.

לכמה פוסקים גם נשים חייבות במצוה זו⁸. באם קשה עלי' לילך לבית הכנסת, תקרא מתוך חומש.

מי שאינו יכול להגיע לבית-הכנסת, עליו לקרוא פרשת זכור מתוך חומש. לכמה פוסקים ניתן בדיעבד לצאת ידי חובה בקריאת-התורה (שלפני קריאת המגילה) ביום פורים.

נהוג שאפשר לחזור קריאת התורה אפילו עבור ששה שלא שמעו, כשיש עשרה משתתפים⁹.

אומרים "אב הרחמים".

מנחה: קריאת התורה (פ' צו). אומרים "צדקתך".

הלכתא למשיחא: לרוב הפוסקים (וכ"ה להלכה) - מצות זכירת עמלק נוהגת מן התורה גם בזמן הזה כשאין אפשרות למחיית עמלק. אבל י"א שאינה נוהגת מדאורייתא רק בימות המשיח כשתהי' אפשרות לקיים מצות מחיית עמלק¹⁰.

8 כ"ה הלשון בשיחות קודש. [וראה שו"ת בנין ציון החדשות ס"ח (בשם הג"ר נתן אדלר). דרשות חת"ס דרוש לבר מצוה ח"ג צח, א. שו"ת מהרי"ל דיסקין סי' קב. מנח"א ח"ב ס"א. דרכי חו"ש אות תתלה. וראה בארוכה שד"ח כללים מערכת ז כלל יג]. ובפועל, כן נתפשט המנהג בכ"מ, אף שבעבר לא נהגו כך (ראה גם שו"ת תורת חסד ח"א סל"ז. זכר שמחה סע"ה. ועיי"ש בהערות בהמ"ח. סנאן ליאיר ע' קפה (במנהגים)).

ומדברי כל הראשונים וגדולי הפוסקים שהשמיטו כל הענין לגמרי מוכח דס"ל שפטורות, וכדעת החינוך מ' תרג.

[ולהעיר שמצינו בשיחות קודש ביטויים שונים: לדעת רוב הפוסקים; יש דעות; יש שקו"ט; יש סברא. ומובן, שק' לדייק בכ"ז. ולהעיר משיחת ש"פ צו תשל"ו. אבל, בפשטות, הכוונה כבשיחת ש"פ ויקרא שלפנ"ז, שיש דעה כזו, וממילא נוגע בעבודה רוחנית. ובכללות, נראה שר"ל שלמעשה נהגו להדר בזה (ראה שיחת ש"פ זכור תשמ"ג), ולא שמעיקר הדין חייבות.

9 והארכנו מזה במק"א (ראה בהסכמה לס' בירורי מנהגים).

10 ראה נר מצוה למהר"י סיד (שאלוניקי תק"ע) ח"א סי"א אות לד (קסת, ב"ג) בדעת הסמ"ג והרמב"ם. וראה גם שו"ת ידי חיים (להבן איש חי) או"ח סתרפ"ה. אבל ראה ברית משה על הסמ"ג (מל"ת רכו). דברי חזקיהו ח"א קונטרס ג ע' ח

לגבי מצות זכירת עמלק בימות המשיח **לאחרי** שכבר נתקיימה מחיית עמלק - כתב המנחת חינוך¹¹: "אפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל ולא יהי' זכר להם, מ"מ הזכירה יהי' תמיד מ"ע, לזכור ולא לשכוח"¹².

מוצאי שבת: קידוש לבנה¹³.

ואילך. שו"ת בצל החכמה ח"ו סמ"ח סק"י ויא. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א (דלקמן בהערה 12).

(11) מצוה תרג - הובא בלקו"ש חי"ד ע' 91 הערה 24.

(12) ובלקו"ש שם: "וצ"ע שכותב זה בדרך אפשר והרי... לכאורה ודאי הוא". ועד"ז נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ תצוה תש"מ. ש"פ צו תשד"מ. וראה באו"א במלאכת שלמה מגילה פ"ג מ"ד - הובא בלקו"ש חכ"א ע' 191 הערה 26. אבל עיי"ש בפנים השיחה.

ולהעיר מתיב"ע תצא כה, יט לגבי מל"ת ד"לא תשכח": "ואפילו ליומי מלכא משיחא לא תתנשי". אבל להעיר מרבינו בחיי תצא שם. וכ"מ בפ' הרמב"ן עה"ת שם.

[ומש"כ בתיב"ע בשלח יז, טז לגבי מצות מחיית עמלק "מדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי" (ועד"ז במכילתא שם) - נתבאר בשיחת ליל שמח"ת תשמ"ו. וראה גם שיחת ש"פ תצוה תשמ"ז].

וילה"ע מחדא"ג מהרש"א (ברכות יג, רע"א) דבמקום דכתיב בי' זכר, גם לעתיד לא יבטל הזכר לגמרי.

(13) ולהעיר, בנוגע ההמתנה למוצאי שבת, הנה ברמ"א או"ח סתכ"ו - והובא בשיחת ש"פ נח תשנ"ב (סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 68) - שאין להמתין למוצ"ש באם הוא אחר יו"ד לחודש. ולכא' הכוונה, מילתא בטעמא, יו"ד למולד ולא לחודש. וכ"ה להדיא ביוסף אומץ יוזפא סתע"ב. ולהעיר שבמג"א שם ב' אופנים בדבר: שאין להמתין רק אם מוצ"ש אור ל"א (ואולי - רק כשהוא אור ל"ב, עיי"ש), או אפי' כשמוצ"ש אור ליו"ד. אבל למסקנא הכוונה דוקא באופן שמוצ"ש אור ל"א. וכן מוכח מל' הלבוש שם ס"ד. וכ"נ גם מד' ה"ט"ז סק"ג. וכ"פ במשנ"ב שם סק"ו. אבל ראה חיי"א כלל קיח ס"ד. ובסה"ש שם בהע' 120 מ' קצת שמפרש שרק באופן שמוצ"ש אור ל"ב בחודש (כבקביעות שנה הנ"ל) אין להמתין (וכתחילת דברי המג"א). ויל"ד.

אולם, בסו"ד המג"א משמע, שבלא"ה לדידן לפס"ד הרמ"א (שם ס"ג, שכן נוהגין לכתחילה עכ"פ) אי"ז תלוי בימי החודש כלל, וצריך לחשב שבמוצ"ש ישארו עוד ה' לילות עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד. וכ"ה גם במשנ"ב שם. ואולי כיון שלדידן נוהגים להקל בדיעבד עכ"פ כדעת המחבר, א"צ להחמיר כולי האי בנוגע ההמתנה למוצ"ש.

ונראה, שבמקומות חמים ויבשים (ובפרט - בקיץ) לית לן בה (ראה לקט יושר ע' 69: בימי הקיץ לעולם גם בימי החורף בהיות השמים לטוהר (אף שבדברי רבו בשו"ת תרוה"ד סל"ה לא נזכר חילוק בדבר). וראה במקו"ח בקיצור הלכות סתכ"ו ס"ב. וא"ש מש"כ במנהגי מהרי"ל הל' ת"ב, והובא בשמו בד"מ סתכ"ו סק"ב) שקידש במוצ"ש נחמו אף שהוא מ"ב בחודש ואילך). וכ"ה להדיא בר"ד משיחה הנ"ל. (ושם, שזמן קידוש לבנה במוצ"ש הבא, אור ל"ב חשוון). והכי איכא למשמע משו"ת נוב"י או"ח סוסי' מא, עייש"ה. ובסה"ש הנ"ל, שבנוגע לפועל, "במקום שיש שאלה וספק יעשו כהוראת רב מורה-הוראה שעל אתר". וראה בארוכה בר"ד הנ"ל.

מבצע פורים:

במכתב כללי מיום י"א אדר ה'תשל"ז¹⁴: "מבצע פורים, להשתדל שכל אחד ואחת יקיים כל מצוות ימי הפורים ועניניהם כהלכתם, השתדלות על ידי דבור – הדבור עמהם בדברים היוצאים מן הלב בכ"ז, וע"י מעשה – במקום ובענין שיש צורך: להמציא בעל קריאה (דהמגילה, וביום – גם דפ' ויבוא עמלק), מנות – מוכנות לקיום מצות משלוח מנות, מטבעות – לקיום מצות מתנות לאביונים. ומה טוב – לצרף גם קיצור הלכות פורים הצריכות, ועכ"פ – קיצור פרשת ימי הפורים האלה ותקפו של נס".

ובמכתב כללי מיום י"א אדר"ש ה'תשמ"א¹⁵: "אין קאנקרעטע ווערטער: פארשטארקן און פארברייטערן די צוגרייטונגען צו פורים, אין אן אופן אז יעדער איד מנער ועד זקן טף ונשים, זאל מקיים זיין פורים אין דער פולסטער מאס, אריינציעהנדיג אין דעם אלעם – קיום מצוות פורים. . אויך קינדער, א סאך קינדער, אלע קינדער, אינגעלאך און מיידעלאך. און זעלבסט פארשטענדליך, ערמעגליכן און פארזארגן יעדער אידן וואס געפינט זיך אין ספעציעלע אומשטענדן (אין דער ארמיי, בתי זקנים, בתי יתומים, שפיטעלער, בתי האסורים) ער זאל קענען פראווען פורים ווי אויבן געשריבן".

ובכמה שיחות קודש¹⁶ ע"ד הדגשה מיוחדת בזה בשנת העיבור.

הכנות לפורים

הנותנים משלוח מנות בתוך כלים החייבים בטבילה:

בדרך כלל, אין להטביל כלים שנקנים על מנת לתתם במתנה לאחר, לפני שהם עוברים לרשות המשתמש. לפיכך אין לסמוך על הטבילה הנעשית לפני נתינת המתנה. מי שרוצה בכל זאת להטביל את הכלי עבור מקבל המתנה, יכוון לזכות את הכלי – ע"י אחר – עבור המקבל, ורק אז יכול להטבילו.

אבל, באם שולח כלי מלא אוכל כמתנה, כדרך ששולחים במשלוח מנות, יש מקום לומר שהקונה צריך להטבילו לפני כן. אמנם, מכיון שהדבר בספק, לכן, בכדי לצאת מידי ספק, ראוי שנותן המתנה לא יניח את האוכל ישירות על הכלי, כי אם בתוך שקית נפרדת [נייר אפייה לא מהווה הפסק בין עוגה למגש], כך שהאוכל

14) נדפס בלקו"ש חט"ז ע' 619.

15) לקו"ש חכ"א ע' 489 ואילך.

16) ראה שיחות ליל אדר"ח אדר שני, וז' אדר"ש, תשל"ו. פורים קטן תשמ"ו.

לא יגע בכלי. וכשתגיע המתנה לידי מקבל המתנה, יטביל המקבל את הכלי בברכה.

ומכל מקום, הרוצה להניח את האוכל ישירות על הכלי, יש לו על מה לסמוך, כיון שמעיקר הדין, נראה שפטור מטבילה, ובפרט בכלי זכוכית (שחיובם מדרבנן).

ואם רוצה בדוקא להטביל את הכלי עבור מקבל המתנה, יכול לזכות את הכלי עבור המקבל, כנ"ל.

האופה עיסה בשיעור חלה בכדי לחלק לכמה עיסות נפרדות עבור משלוח מנות אנשים (כל עיסה אפויה לאיש אחר), חייב להפריש חלה. ומהיות טוב נכון שיפריש חלה שלא בברכה. ועדיף שיעשו עיסה אחת כשיעור ולא יחלקוה¹⁷.

המקבלים עוגות וכיו"ב במשלוח מנות מאנשים רבים יזהרו בדין הפרשת חלה, שכן גם בעיסות שאין בהן כשיעור, אם הם ממין הראוי להצטרף, והם בכלי אחד, הסל מצרפן לחלה, אפילו אחר שנאפו. והמנהג להקל במונחים במקרר או במקפיא שאינו מצרפן לחלה¹⁸.

בספר השיחות תש"נ¹⁹: להשתדל בעוד מועד (ובפרט החל מר"ח אדר, שבועיים לפני פורים) בנתינת צרכי הפורים לכל אלה שזקוקים לכך (מתחיל מהנמצאים בסביבתו, וכן הנמצאים בריחוק מקום, ועד – בקצוי תבל), כדי שיוכלו לחוג ימי הפורים כדבעי, באופן של "אורה ושמחה וששון ויקר", כפשוטו, נוסף על דרשת חז"ל, ובאופן של "משתה ושמחה", עד לשמחה שלמעלה מהגבלה.

ליל שני, אור לי"א אדר שני

המפרש בים והיוצא בשיירא, מחוייב ליקח עמו מגילה לקרוא בזמנה, ביום י"ד. באם אינו מוצא מגילה ליקח עמו, קוראה בי"ג אדר, או בי"ב, או בי"א בלא ברכה. אבל צריך שיהא בקיבוץ עשרה, דשלא בזמנה בעי עשרה²⁰. (ואם אי אפשר לו להמתין עד ימים הללו, קורא אפילו מתחילת החודש). ונסתפקו הראשונים אם צריך לקרוא גם בלילה. ולמעשה, יש לקרוא גם בלילה.

17) והארכנו מזה במ"מ וציונים להלכה יומית אות רלא ואות שיח.

18) והארכנו מזה במ"מ וציונים להלכה יומית אות תקג.

19) ח"א ע' 309.

20) ראה מג"א סתרפ"ח סקי"א. א"ר סקט"ז. משנ"ב סק"כ.

וי"א שכיון שקורא בלא ברכה יכול לקרותה בפחות מעשרה ג"כ. ולכתחילה יחזר אחרי עשרה – ראה פמ"ג שם בא"א סקי"א. הגהות יא"פ שם. ערוה"ש שם סי"ח.

אם נזדמן לו מגילה אחר כך חוזר וקורא אותה בברכותיה בזמנה, ביום י"ד, הואיל וקרא אותה שלא בזמנה.

סעודת פורים, וכן משלוח מנות ומתנות לאביונים, לא יקיים אלא בזמנה.

ולכן, במקום אונס כגון שנקבע לו ניתוח ל"ע בפורים יעשה כנ"ל. ומכל מקום, במבצעים ובמושב זקנים וכדומה, כשאינם רוצים מאיזה סיבה שתהי' לקרוא בזמנה, אין לעשות מעשה ולהקל לקרוא שלא בזמנה.

ליל רביעי, אור לי"ג אדר שני

כל תענית שאוכלים בו בלילה הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר. והוא שלא ישן שינת קבע. אבל אם ישן שינת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שותה, אלא אם כן התנה לאכול או לשתות. והרגיל לשתות בלילה אחר השינה מותר לשתות בלא תנאי. ומכל מקום, תוך חצי שעה לעלות השחר אסור להתחיל לאכול סעודת קבע, אבל טעימה בעלמא (אכילת פירות וירקות ושתיית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה) מותרת.

יום רביעי, י"ג אדר שני, תענית אסתר

נהגו כל ישראל להתענות בתענית אסתר²¹. מטעמי התענית: לזכר היום בו התענו היהודים כשנקהלו לעמוד על נפשם בי"ג באדר (בשנת ג'תו). וי"א לזכר שלושת הימים בחודש ניסן שבהם התענו אסתר והיהודים אשר בשושן²².

זמן התענית: מעלות השחר²³ בשעה²⁴ 5:38 ועד צאת הכוכבים²⁵ בשעה 7:35.

(21) להעיר משו"ע אדה"ז סרפ"ח ס"ד.

(22) וראה לקו"ש ח"ו ע' 2-371.

(23) זמן התענית מעלות השחר – כ"ה בפוסקים.

אמנם, בר"ד משיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב נזכר בין הדברים שישנם כמה שעות עד להתחלת התענית בעלוה"ש, או אפילו הזהירות [להתחיל להתענות] עוד לפני"ז. ואולי הכוונה להמבואר בכ"מ (אג"ק ח"ח ע' תקנז, נעתק גם בלקו"ש חט"ל ע' 225. ועד"ז – ובשינויים קלים – במ"מ והגהות לאגה"ת פ"ג) בכוונת אדה"ז באגה"ת פ"ג שיכול לאכול עד ג' שעות לפני נץ החמה. ולהעיר מהוספת המלקט בספר המנהגים ע' 45 בשוה"ג.

ועוי"ל בפשטות שהכוונה להישן שינת קבע ולא התנה. וכ"מ בשיחה הנ"ל, בסה"ש תשנ"ב ע' 231 הערה 45 בשוה"ג.

(24) לחשבון 16.1 מעלות.

(25) לחשבון כוכבים בינונים לאדה"ז.

החייבים בתענית: מגיל בר-מצוה ובת-מצוה ואילך. תענית אסתר אינה חובה כ"כ כשאר צומות. ולכן יש להקל בו לעת הצורך. אבל בריאים לא יפרשו מן הצבור אפילו הולך בדרך וקשה עליו התענית (אם לא יזיק לו). [ומה גם שיש לו סמך מן המקרא, וי"א שהוא מדברי קבלה ושחמור משאר צומות]. והמסופק אם חייב להתענות יעשה שאלת חכם.

שכח ואכל מחוייב להשלים התענית. ואינו צריך להתענות יום אחר, אם לא שכוונתו לשם כפרה. ויכול לומר עננו בנוסח: עננו ביום צום התענית זה. ואם אכל פחות משיעור כותבת בכדי אכילת פרס או שתה פחות מרביעית לא נעקר התענית ממנו ויאמר עננו כרגיל.

מעוברות ומניקות, יולדות כל שלשים יום, ואלו שאינם בקר-הבריאות, פטורים מלהתענות. והרבה פוסקים מקילים גם בחתן וכלה במשך שבעת ימי המשתה (ויש המקילים גם בבעלי ברית, היינו המוהל והסנדק ואבי הבן²⁶, והמנהג שמשלימים התענית). לפרטים נוספים יש לעשות שאלת רב. לא מצינו שהפטורים מלהתענות בתענית אסתר ימנעו מלאכול מעדנים ולהתענג בבשר ויין. ומכל מקום ימנעו קצת באכילה ושתיה כדי לכלול עצמם עם הציבור. וכן לא מצינו חומרא לבעלי נפש בשאר עינויים כבשאר תעניות ציבור²⁷.

הלכתא למשיחא: "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה שנאמר וכו"²⁸.

בנוגע לתענית אסתר (שלא נזכר בפסוק, ואינו שייך לענין החורבן והגלות) - ראה הנסמן בהערה²⁹.

מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית. נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב.

קוראים בתורה בתפילת שחרית ומנחה ("ויחל משה"³⁰),

26) אבל לא בשאר קרואים.

27) ראה במ"מ וציונים להלכה יומית אות שמו.

28) רמב"ם סוף הלכות תעניות - נתבאר בלקוטי שיחות חלק טו ע' 412. ע"ד חיוב סעודה לעת"ל - ראה מג"א הל' ת"ב (סי' תקנ"ב סקי"א). שיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב.

29) ראה מכתב שבלקו"ש ח"ו ע' 371 ד"ה וזכרם. התוועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 696. אבל ראה ד"ה כי תשא תשמ"ז. התוועדויות תנש"א ח"ב ע' 288. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 292 (ב"כותרת"). ולהעיר מסה"ש תשי"ג ח"א ע' 349 הערה 109. ואכ"מ.

30) באם אין עשרה מתענים - אפשר לקרוא ויחל אם יש בביהכ"נ אף רק ג' מתענים. וכ"ה גם בתענית אסתר, ולא רק בד' צומות, וכמפורש בהגהות ללוח כולל

ומפטירים בתפילת מנחה כבכל תענית ציבור.

בשחרית: רק הש"ץ אומר עננו³¹, בחזרת הש"ץ, בין ברכת גאל ישראל לברכת רפאנו. [וכן אומרו במנחה, כדלקמן]. שכח, ראה בהערה³².

אמירת הסליחות בתוך סדר התפילה.

סדר התפילה לשחרית: לאחר חזרת הש"ץ, תחנון, נפילת אפים, סליחות, אבינו מלכנו הארוך, ואנחנו לא נדע, חצי קדיש. מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה.

מחצית השקל: לפני מנחה נוהגים לתת לצדקה (לעניים וכן לצרכי בית הכנסת) שלושה מטבעות (לזכר שלושת הפעמים בהם מופיעה המילה "תרומה" בפרשת שקלים) לזכר "מחצית השקל" שנתרמה מידי שנה, בחודש אדר, לבית־המקדש (כדי שבחודש ניסן יתחילו להקריב קרבנות ציבור מתרומה חדשה). משתמשים במטבעות של חצי דולר. יש המעדיפים להשתמש

חב"ד תשט"ז (נדפסו בפרדס חב"ד גל' 16 ע' 19. וראה שם ע' 20 שמעיקרא נסתפקו בדבר).

וכ"ה להדיא במאירי מגילה ב, א ד"ה מה שאמרו (ואף שהביא שם גם בנוגע לתענית בה"ב – וראה גם בחיבור התשובה שלו מ"א פ"ה ע' 591) – היינו דאיכא מאן דס"ל הכי גם בזה, עייש"ה. וראה שו"ת הצ"צ במהדור"ח או"ח סי' קיא החילוק בין בה"ב לת"צ. וראה במכתב שבשלחן מנחם ח"ג ע' מה). וראה גם ערוה"ש סתקס"ו ס"ז. שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קכד סק"ב. זכרון יהודה גרינוואלד סי' קצט ד"ה ואני. יגל יעקב או"ח סס"ז סק"ב. חלקת יעקב או"ח סי' רטו סק"ה. והאריך בזה בשו"ת בנין אב ח"א סכ"ט. ולהעיר מברכות מים סי' תקסו סי"ג: בצומות האמורים מן המשנה וקראי.

אלא שי"א שכשאינן מתענין שלא מחמת חולי אין להקל, וכדמוכח בשו"ת קול קדול למהר"ם חביב סי"ד דמיירי רק באניסי – שו"ת שערי צדק (פאנעט) סי' קיט. פרי השדה ח"ג סי' קסח סק"ב. שם סי' קעט. זכרון יהודה שם. אפרקסתא דעניא ח"א סע"ז ד"ה א"כ. בארות אברהם או"ח סל"ו. וגם בשו"ת צ"צ (הנ"ל) מיירי באניסי (וכן בפס"ד שלו סי' תקסו. אבל שם י"ל דנקטי' לדוגמא בעלמא). ועוד להעיר שבכ"מ כתבו רק כשיש עשרה מתענים בעיר, ונוגע לשלוחים הנמצאים בערים רחוקות.

אלא, שבזמנינו כשאינם מתענים מחמת העדר הידיעה, כאנוסים דמי, וכתינוקות שנשבו. ובהנ"ל מיירי כשפורשים מדרכי צבור בשאט נפש. ועוד, שרובם ככולם של הסברות שהובאו בשו"ת הצ"צ שייכים גם בכגון דא. ומה גם בתענית אסתר שבקל התירו לבטל התענית.

31) באם אין עשרה מתענים – אומר הש"צ עננו בברכה בפני עצמה יש בבית הכנסת אף רק ג' מתענים. ועל כל פנים כשיש עוד שבעה שאכלו פחות מכשיעור. וראה בארוכה בהערה הקודמת.

32) שכח השליח ציבור להוסיף עננו, אם עדיין לא סיים ברוך אתה ה' של ברכת רפאנו – יחזור ויאמר עננו. ויתחיל שוב ברכת רפאנו. אבל אם סיים את הברכה – יאמרה בשמע קולנו כיחיד המתפלל, ויחתום "העונה בעת צרה ושומע תפילה". ואם חתם בשומע תפלה לבד יצא. שכח בשמע קולנו – יאמרה כברכה בפני עצמה לאחר ברכת שים שלום.

בדווקא במטבעות העשויים מכסף³³.

ניתן להחליף את המטבעות האישיות עם המטבעות מכסף שאצל הגבאים וכיו"ב.

יש שכתבו שאין לקרוא למטבעות בשם מחצית השקל כי אם זכר למחצית השקל וכיו"ב. ויש המפקפקים גם בזה. אבל אין המנהג כן³⁴. החייבים במחצית השקל: מגיל עשרים ואילך. ולכמה דעות – מגיל בר"מצהו. בשיחות קודש נזכר שמפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית (נשים וקטנים – ראה מנהגי האדמו"ר בספר המנהגים. ויש שנותנים גם עבור עוברים), והנוהגים כן חייבים להמשיך במנהג זה מידי שנה (עד שהבנים מגיעים לגיל בו חייבים בעצמם בנתינה), אלא אם התנו במפורש בפעם הראשונה שעושים כן בלי נדר. בשיחת כ"ד אד"ר תשנ"ב³⁵ נאמר: "מה טוב ומה נעים שיחנכו ג"כ קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם שלהם".

מי שלא נתן לפני מנחה יכול לתת אחריה, או בפורים ביום, לפני קריאת המגילה.

אין להשתמש בכספי מעשר ל"מחצית השקל".

מנחה: מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה. ומפטירין דרשו.

סדר התפלה למנחה: וידבר, אשרי, חצי קדיש, ויהי בנסוע, קריאת התורה, הפטורה וברכותי, יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה ("עננו"), חזרת הש"ץ, קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום. (ואין אומרים תחנון ואבינו מלכנו).

33] ולהעיר מערוה"ש הל' שקלים ספ"ב ס"ב ד וספ"ד ס"ב. וצ"ע שהרי היו שוקלין דרכונות (שקלים פ"ב מ"ג) שהם של זהב (ראה ירושלמי שקלים פ"ג ה"ג. פירש"י בכורות נא, א ד"ה מצרפין. פי' הרע"ב שם ועוד). אבל ראה רמב"ם שקלים פ"א ה"ז שהיו שוקלים בסלעים, ועיי"ש בראב"ד. וראה שקל הקודש שם ה"א ד"ה מחצית. וראה בפירש"י מגילה כט, ב, דמשמע קצת שאינו מועיל בפרוטות. אבל ראה חינוך מ' קה. (אלא שבחינוך שם נזכר גם שו"כ, אף דל"מ במצות מחה"ש. וראה מנ"ח ומנחת סולת שם. ועוד. וראה לקו"ש חט"ז ע' 384 הע' 35).

[ובדרך החידוד, ילה"ע ממטבע של אש ומשקלה מחה"ש וא"ל הקב"ה זה יתנו (משא"כ במנורה של אש, להדעות שהי' של אש, וי"א גם ארון ושולחן, נאמר וראה ועשה בתבניתם. וראה רבינו בחיי תרומה כה, מ. ומש"כ "זוה מעשה המנורה" – י"ל. וראה לקו"ש חל"ח ע' 35 בהערות). וראה תורת משה להחת"ס ריש פ' תשא. לקו"ש שם ע' 387].

וראה יסושה"ה שער יב. מנהגי חת"ס. כה"ח סתרצ"ד סק"כ. שו"ת מנח"א ח"א ס"ל. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 236 הע' 58.

34] וראה שיחת ש"פ שקלים תשכ"ו בטעם שאין חשש בנתינת מחצית השקל משום נראה כמקריב קדשים בחוץ. ולהעיר מלקו"ש חכ"ו הנ"ל.

35] שיחות קודש תשנ"ב ח"ב ע' 788.

בתפילת העמידה אומרים כולם "עננו" בברכת "שמע קולנו". שכח היחיד ולא אמר, ראה בהערה³⁶.

בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ "עננו" בין "גואל" (ברכת "גואל ישראל") ל"רופא" (ברכת "רפאנו"), וברכת כהנים ("אלקינו ואלקי אבותינו") לפני שים שלום.

דברי כבושין אחר מנחה³⁷.

צאת הצום³⁸ בשעה 7:35. אבל אסור לאכול קודם קריאת המגילה, כדלהלן.

ליל חמישי, אור לי"ד אדר שני, ליל פורים גדול

בכמה שיחות קודש נזכר ע"ד המעלה המיוחדת של פורים בשנת העיבור, "שנה תמימה", שנקרא בשם "פורים גדול", שהשמחה בכפליים. והיינו שנעלה יותר באין ערוך (לא רק משאר ימות החול, אלא) גם לגבי "פורים קטן". וההוראה מזה בעבודה, שעניני הפורים בשנה זו צריכים להיות באופן דשלמות ותמימות, ובאופן נעלה יותר, ביתר שאת וביתר עוז, אפילו לגבי בחינת "עד דלא ידע" בימי הפורים דשנה שעברה (שנה פשוטה). וגם הענין ד"מסמך גאולה לגאולה" (גאולת פורים לגאולת פסח) מודגש במיוחד בשנה זו, שמטעם זה קוראים המגילה באדר שני דוקא (אף שמצד "אין מעבירין על המצות" היה ראוי לקרותה באדר ראשון³⁹).

בשיחת כי תשא תנש"א⁴⁰, במעלת קביעות שנה זו, "שפורים חל ביום החמישי, "קמי שבתא", ושושן פורים חל ביום הששי, ערב שבת ממש, שממנו נכנסים תיכף ליום הש"ק זה [ג' ימים רצופים של שמחה: ימי הפורים (י"ד וט"ו אדר) שהם ימי

36 שכח היחיד ולא אמר "עננו" ונזכר לאחר שאמר שם ה' בחתימת "שומע תפלה", יאמרנו (ללא חתימת הברכה) אחר "אלקי נצור", לפני "יהיו לרצון" השני.

37 ראה לקו"ש ח"כ ע' 352 (וש"נ) ע"ד מנהג כמה קהילות בעבר לומר ביום התענית בזמן מנחה דברי כבושין לעורר לתשובה, ושכדאי לעורר ע"ד מנהג הנ"ל במקום האפשרי – שיאמרו אחר מנחה (לכה"פ כמה מלים) דברי כבושין או מזמור תהלים המתאים, ובמקום שאא"פ – שיחשבו עכ"פ דברי כבושין.

38 כוכבים בינונים לאדה"ז.

39 וראה, לדוגמא, שיחת ש"פ צו תשמ"ו.

ובלקו"ש חכ"ו ע' 437 (ועד"ז בכ"מ): להעיר מירושלמי (שם [מגילה פ"א] ה"ה) אותה השנה (שנעשה בה הנס) היתה מעוברת. אלא שדעת הבבלי לא משמע כן – מדלא הביאו בסוגיא זו (מגילה ו, ב) להכריע הדין. ולהעיר משער הפסוקים להאריז"ל ר"פ ואתחנן. לקו"א לה"מ (הוצאת קה"ת) סי' קה. וראה לקוטי לוי יצחק למגילת אסתר ס"ע צו. שם ע' צט.

וראה גם סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 276. שם ע' 278. סה"ש תשנ"ב ע' 439.

40 סה"ש תנש"א ח"א ע' 374.

משתה ושמחה", ויום השכת (ט"ז אדר), "וביום שמחתכם אלו השבתות"]. ובהערה שם: להעיר מהקס"ד "ואימא שיתסר" (ריש מגילה)⁴¹.

בד"כ נהוג לאחל בפורים: "א פרייליכען פורים", או "א גוטען פורים". ובכ"מ: "גוט יום טוב"⁴².

בנוגע ללבישת בגדי שבת, שבכ"מ שנכון ללבוש מבערב⁴³, הנה ב"רשימת מנהגי פורים שיש בהם חידוש"⁴⁴ בתחילת "מנהגי האדמו"ר" – ובהערה שם – "מובן שאין זה הוראה לרבים"⁴⁵:

41 ועיי"ש בהע' 115 שמתאים גם להקביעות להתחלת השנה, יעו"ש. וראה ג"כ שיחת כ"ף אדר בעת היחידות. כ"ו אדר לידידי מחנה ישראל. וראה ג"כ סה"ש תנש"א ע' 436 הע' 6.

42 כ"ה האיחול להתחלת השיחה שבסה"ש תש"א ע' 66. וכן שמעתי מעד-שמיעה, בר סמכא דמהימן עלי כבי תרי, ע"ד מעשה רב בזה, אף שכמדומה קרוב לודאי שבד"כ לא ה' בנוסח זה.

ובאמת, מקרא מלא הוא (אסתר ט, יט. ועד"ז שם ח, ז): שמחה ומשתה ויו"ט. אלא שבגמ' (מגילה ה, ב) דיו"ט לא קבילו עליהו. ויל"פ דהיינו רק לענין עשיית מלאכה (ראה עד"ז בהקדמה לאור חדש למהר"ל שי"ב גדר שמחת יו"ט. וראה בהערות המהדיר לשם). ועוד, שבפועל נהגו להחמיר גם לענין מלאכה.

ויל"ל דלא גרע ממוצאי יו"כ שאינו יו"ט מעיקר הדין, ופוקדים איש את רעהו כדרך שנהוג בשויו"ט (שו"ע אדה"ז סוסי' תרכג).

ועפ"ז מובן מש"א בתקו"ז (תכ"א – נד, א): ואילון אינון דאוקרין ימים טובים וחגין וכו' תרין יומין דפורים. ולהעיר מזח"ג רנו, א. (וראה יפ"ל ח"ד סס"ב סקכ"ד לענין פנים חדשות מה"ט. אבל ראה שיו"ט טהרה מע' פ סקכ"ה שיו"ט לא קבלו עליהו. ואכ"מ). וראה שיחת ט"ו תמוז תשמ"ב בטעם שנמנה בין כ"א יו"ט בשנה.

וראה בארוכה שיחת פורים וש"פ תשא תשכ"ח. וש"נ. ושם ע"ד ניגון "ושמחת בחגך", ושנק' יו"ט שנעלה יותר מ"מועד" ו"חג".

אבל להעיר מב"י סתרצ"ו בשם שו"ת הרשב"א ח"ג סרע"ו שאינו בגדר "ושמחת בחגך". ואולי בשיחה קאי לדין שמחמירים שלא לישא בפורים. וראה בתויו"ט תענית פ"ב מ"י ד"ה ואם התחילו שנק' יו"ט, אבל לא בלשון מועד כמועדים שבתורה. וראה ברש"ש שם טו, ב משה"ק עליו, דיו"ט לא קבילו עליהו. ויל"ל כנ"ל.

[ובהמובא שם בשיחה מרמ"א סי' תקע ס"א – ילה"ע שבמקורו בשו"ת הרשב"א ח"א סתרצ"ט (הובא במג"א שם סק"ד) מובן שמה שאין פורים בכלל יו"ט הוא רק

לחומרא, שכיון שאינו מבורר בלשון בנ"א שנק' יו"ט, לכן מספק אינו נוהג תענית, אא"כ נתכוון להדיא]. ולהעיר מלבוש סתרצ"ג סוס"ג. וראה שיחת פורים תשמ"מ בתחילתה. ולהעיר גם מסה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 613 הע' 10. וידוע מספורי צדיקים

(ראה להב אש ע' 120. ס' הצאצאים ע' 62) שהקפידו על מאמר העולם שפורים אינו יו"ט.

43 כ"ה בכ"מ ככפנים. ויש שכתבו קודם תפלת מנחה (סידור יעב"ץ דיני קריאת המגילה פ"ז ס"א. וביסושי"ה שי"ב פ"ג שכך הובא בספרים). ולהעיר שבס' המנהגים (שבהערה הבאה) הובא ד"ז לפני שנזכר המנהג בנוגע לנתינת מחה"ש. ובפשטות, ה"ז תלוי בזמן תפלת המנחה, והיינו אם מתפלל בזמן מנחה גדולה או סמוך לערב.

44 ספר המנהגים ע' 74.

45 ולהעיר משיחת ש"פ תצוה תשמ"ה ע"ד מנהגים שנהגו בהם רק רבותינו נשיאינו שמיד עם פרסומם נעשו שייכים לכאו"א, ובשיחת ש"פ דברים תשמ"ז על אלו שהתפרסמו עם הדגשה שאינם הוראה לרבים [כמו בהערה הנ"ל] שעכ"פ יש

"לבוש משי כמו בשבת ויום טוב"⁴⁶.

נהגו ללבוש פרצופים (=מסיכות) לפורים. וראה שיחת תענית אסתר תשמ"ט שנעשה בעיקר ע"י קטנים⁴⁷. ויזהר שלא יהא בהם חשש שעטנז דאורייתא. בנוגע ללבישת בגדים שיש בהם כלאים דרבנן⁴⁸ ובגדי אשה לאיש – יש שהתירו לשמחת פורים⁴⁹. והרבה פוסקים⁵⁰ שללו בתוקף. ואכ"מ.

לענין חיוב ציצית בתחפושות, לדוגמא במעיל שבתחפושת של כהן גדול⁵¹, מכיון שהדבר בספק, כדאי לעגל⁵². ולאידך, אינו מברך

בזה לימוד והוראה [וע"ד המבואר בשיחות כ' אב תשי"ד וש"פ קרח תשח"י על הנלמד מהמנהג להתענות ביום חופת בנותיו]. ובשיחת י"ט אלול תשמ"ח – לענין משי.

46) ועוד שם אודות "סויבלענע היטל" בסעודת פורים. ועד"ז במנהגי פורים (בפארז) צ"ח: "לבוש משי. [ורק] לשלחן [לבוש] בשטריימיל".

ולהעיר מד"מ ורמ"א או"ח סתרצ"ה (ס"ב – ממהרי"ל, ויעו"ש במהרי"ל). ובנימוקי או"ח על אתר (ומציין לספרו אות חיים ושלוש (ע' רב), עיי"ש) שבק"ק קראקא, באתרא דהרמ"א, לא נהגו כמותו. ובמנהגים דק"ק וורמיישא (לר"י שמש) ע' רסא שרק הנשים נהגו בבגדי יו"ט. [ועד"ז – ע"ד הסוד – בס' עטרת תפארת להבא"ח (כתר מלכות אות רו)]. ובס' עבודת ישראל לפורים ש"בפורים אין מן הצורך ללבוש בגדי יו"ט כי האור הזה שזורח למטה אינו כ"כ גדול, עיי"ש (ע"ד בגדי שבת. ועד"ז בשער המפקד מנהגי ירושלים ע' קג – בנהר פקוד אות ד).

ולהעיר מפי' אבן יחיא למגילת אסתר ט, יט: "שמחה ומשתה ויום טוב – לאוסרו במלאכה שלא יראה בה עושה סימן ברכה לעולם ולכבדו בכסות נקי". (ואולי כוונתו רק "מעיקרא", אבל "לבסוף (שם ט, כב) כתיב 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה' ואילו 'יו"ט' לא כתיב", לפי ש"מלאכה לא קבילו עליהו" (מגילה ה, ב), וא"כ הה"נ שלא קיבלו לכבדו בכסות נקי. או יאמר, שמצד המנהג ש"נהגו בהן איסור" במלאכה (מגילה שם), ועד שנפסקה ההלכה (שו"ע סתרצ"ו ס"א) שאינו רואה סימן ברכה לעולם, הה"נ בכסות נקי. וראה עד"ז לעיל לענין קביעת שם יו"ט). וראה גם בצוואת יש נוחלין (בפרק אזהרת שבת ויו"ט) החילוק בין בגדי שבת, יו"ט ופורים. וראה בהמובא במועד לכל חי (להגר"ח פאלאגי – סל"א אות חי). ובמנהגי הרש"ש סל"ח: בגדי שבת או בגדים חמודים. ועד"ז בבא"ח תצוה סכ"ב: בגדי שבת או בגדים אחרים שהם חשובים ולא ילבושו בגדי חול.

47) וראה שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ח ע"ד לבישת עטרה.

48) להעיר מחוות יאיר חדש באור עולם סק"י.

49) רמ"א סוסי' תרצו. וראה כללים ושאלות מהה"מ לאדה"ז במגיד דבריו ליעקב ע' שצא. וראה שיחת תענית אסתר הנ"ל. פורים תשמ"ט. שמח"ת תשכ"ו (נד' במכתבים מבית חיינו ע' 32).

50) שו"ת הרמב"ם – הובא בברכ"י, היראים, הב"ח, ט"ז וש"ך ועוד. ובערוה"ש שבזמנינו ערבה כל שמחה ואין להתיר.

51) במעיל כה"ג עצמו, שקו"ט בזה. וראה הנסמן בשערים מצויינים בהלכה עמ"ס זבחים (שי"ל לאחרונה) – לרב אחאי גאון אחי וראש הרמ"ש שליט"א – פת, ב.

52) הצדדים לקולא: בתחפושת של קטן שלא הגיע לחינוך (וראה משמעות שו"ע אדה"ז סי"ד ס"ד דליכא משום איסור ספי' בידים. וי"ל ע"פ מג"א סתע"א סק"ז. אבל בשו"ע אדה"ז שם כ' באו"א. וי"ל עד"ז ע"פ סברת המרדכי, הובא בשו"ע אדה"ז סי"ג ס"ו), ואפי' בהגיע לחינוך – מדין טלית שאולה שאינו קנוי להקטן, וכן יש לצרף

על טלית גדול שלובש לתחפושת.

ראוי שלא להתפלל כשלבוש בתחפושת באופן שאינו ראוי לעמוד כך בפני המלך.

יש להזדרז בתפילת ערבית ובקריאת המגילה.

אסור לעשות מלאכה, לישון מחצי שעה קודם צאת הכוכבים עד לאחרי קריאת המגילה. כן אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה אפילו התענית קשה עליו⁵³. ולענין טעימה (אכילת פירות וירקות ושתיית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה) – יש להקל במקום צורך גדול, כשהתענית קשה עליו, כדי להתחזק מעט מחולשת התענית. ובאדם חלוש, שהשהי' מזיק לו, וטעימה אינה מספיקה לו, מותר לו לאכול, אך יבקש מאחר שיזכיר לו לקרוא את המגילה. אשה השרוי' בתענית, ומחכה לשמוע קריאת המגילה מבעלה לכשיחזור מבית הכנסת, יכולה להקל בטעימה, כנ"ל.

בתפילת העמידה אומרים "ועל הנסים". דיני השוכח, מפורטים לקמן. [אין להפסיק בין ברכת 'השכיבנו' ל'שמונה עשרה' להכריז 'ועל הנסים'.] אח"כ קדיש "תתקבל" וקריאת המגילה. דיני ומנהגי הקריאה, מפורטים לקמן.

אחרי קריאת המגילה וברכה שלאחריה אומרים "שושנת יעקב", "ואתה קדוש", קדיש שלם (בלא "תתקבל"), עלינו.

ניתן לקרוא את המגילה כל הלילה, עד עלות השחר⁵⁴. ופשוט, שמ"מ מדין זריזין מקדימין למצות יש להקדים ככל האפשרי.

גם בלילה, נוהגים בשמחת פורים ומרבים קצת בסעודה.

נכון שימצא בביתו נרות דולקים ושלחן ערוך. יש שאינם אוכלים בשר בליל פורים, כדי להדגיש שאין יוצאים אז חובת סעודת פורים.

סוף זמן קידוש לבנה (לכתחילה) כל הלילה.

הדעות בבגד העשוי לכבוד (ראה ב"י ס"י. וראה בנדון עד"ז בשו"ת לב חיים או"ח סע"ז), ובנדו"ז אין כוונת לבישתם לצורך לבישה מחום וקור. ויש לדמות ללובש להעביר המכס (ראה ד"מ או"ח סתרצ"ו סק"ה שכתב כן בנדו"ד לענין כלאים. ולענין ציצית – ראה מג"א סי"ט סק"ב. וצ"ע מרמ"א יו"ד שש"א ס"ו שנקט לקולא).
53 ראה להלן הערה 56.

54 ובא"ר סתרפ"ח סקי"ט שלכתחילה צ"ל לפני חצות הלילה. אבל אין כן דעת רוב הפוסקים – ראה מג"א סתרפ"ז סק"א. ועוד.

יום חמישי, י"ד אדר שני, פורים גדול

מצוות פורים ניתן לקיימן מגן החמה (לערך 6:58 בבוקר) ועד השקיעה (לערך 7:08 בערב).

סוף זמן קריאת שמע 9:58.

משכימין לבית הכנסת. גם ביום אין לאכול קודם קריאת המגילה. ואדרבה, קריאת היום חמורה יותר⁵⁵. אבל, יש מקום להקל בשתי'. ובמקום הצורך – גם בטעימה (אכילת פירות וירקות ושתיית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה)⁵⁶. אין אומרים תחנון.

אחרי תפילת העמידה (וחצי קדיש שלאחריה) קוראים בתורה (פרשת ויבא עמלק. מי שלא שמע פרשת זכור מכוון לצאת ידי חובתו בשמיעת קריאה זו).

אחרי קריאת התורה – קריאת המגילה. אין לחלוץ התפילין עד אחר קריאת המגילה⁵⁷.

מי שעדיין לא נתן "מחצית השקל" עושה זאת לפני המגילה.

באמירת "שהחיינו" מכוונים (מלבד על קריאת המגילה, גם) לצאת ידי חובת כל מצוות החג: משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים.

55) משנ"ב סתרצ"ב סקט"ו.

56) במג"א סתרצ"ב סק"ז שטעימה שרי אבל אין להקל אלא לצורך גדול. וכפה"נ מחמת ד' שו"ת תה"ד סי' קט שהביא, שמגילה חמירא מק"ש. ותלוי בב' הטעמים שהביא שם. ואת"ל שהטעם שיש בה שהות טובא, והיינו שזמנו כל היום, וחיישינן שמא יפגע – לפ"ז לפני התפלה ל"ח כיון שצריך להתפלל. (ובשו"ת תה"ד מיירי בהתפלל ערבית מפלה"מ. ולהעיר מכה"ח סתרצ"ב סקל"ה שלא נאסר באכילה כ"א משהתפלל שחרית דאז חל עליו קריאת המגילה. וצ"ע). אבל יל"פ שיש בקריאה גופה שהות טובא. וראה מג"א סרל"ה סק"ד. סתרנ"ב סק"ד.

ואיך שיהי', דין טעימה הוא רק חומרא בעלמא וממדת חסידות. אבל בקריאת הלילה – כיון ששרוי בתענית חיישינן שימשוך באכילה (ראה א"ר סתרצ"ב סקי"א: כיון ששרוי בתענית אם נתיר לו טעימה ודאי ימשיך לאכול. אבל להעיר משו"ע אדה"ז סת"ע ס"ז. ובלבוש ס"ד: שכן תיקנו לקרות המגילה קודם האכילה שלא יבא לבטלה).

ושתיית חמין – אינה בכלל טעימה (ערוה"ש סתרנ"ב ס"ה. דע"ת שם. ועוד. אבל ראה קיצור שו"ע סי' קמא ס"ח).

57) מג"א סתרצ"ג סק"ב בשם מט"מ. והטעם משום דדרשינן ויקר אלו תפילין (כ"כ במט"מ סתתר"כ). ובפמ"ג בא"א שם דקאי אפילו במי שהתפלל כבר ועתה שומע מגילה. ובספר המנהגים חב"ד: ביום גם שמיעת וקריאת המגילה בתפילין דרש"י. ועיי"ש בהערה.

ולהעיר מהמנהג (מועד לכל חי סל"א סקפ"ח. כה"ח סתר"צ סק"צ. ועוד. וכן ראינו מעשה רב) למשמש בתפילין של ראש בעת קריאת מלת "ויקר".

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | כא

אחרי קריאת המגילה וברכה שלאחריה אומרים "שושנת יעקב", "אשרי" "ובא לציון" וקדיש שלם – ואחר כך מחזירין הספר תורה להיכל.

תזכורת: מרוב הטרדות במצוות היום, להיזהר שלא לשכוח מלהתפלל מנחה.

תזכורת: לא לשכוח להשלים שיעורים היומיים, ובפרט – השיעורים השווים לכל נפש, שיעורי חומש⁵⁸, תהלים, ותניא, ושיעור רמב"ם.

תפילת מנחה (עם "ועל הנסים") קודם סעודת פורים.

אין לעשות מלאכה בפורים⁵⁹ (והעושה בו מלאכה אינו רואה מאותה מלאכה סימן ברכה לעולם). וע"י גוי מותר⁶⁰. מלאכות קלות שאין בהן שיהוי מותר. אבל יזהר שלא יתבטל משמחת היום. לצורך פורים מותר לעשות אפילו מלאכות גמורות. וכן כל מלאכה של שמחה או כל מלאכת מצוה. פרקמטיא מותר כיון ששמחה היא לו, ויזהר שלא ימשוך בה ויתבטל משמחת פורים. ויש שנהגו להחמיר אא"כ הוא להרויח לצורך סעודת פורים. [בנוגע לכיבוס במכונת כביסה, שאין בו שיהוי, מקום להקל. בנוגע לתספורת – כיון שהוא לצורך פורים ושמחה היא לו, יש להקל⁶¹].

58) בשנה זו: חמישי-ששי פרשת צו. השייכות לפורים – ראה שיחת פורים תשכ"ח. תשל"ח. תענית אסתר מוקדם תשד"מ.

59) ובליל פורים, כתבו רוב הפוסקים להתיר. והמיקל לא הפסיד הברכה. והמחמיר תבא עליו ברכה (נוספת).

60) ובמלאכה בפרהסיא כגון בנין בית ע"י גוי – נחלקו הפוסקים. ובמקום צורך גדול, הפסד מרובה או לצורך מצוה יש להקל. ובקבלנות, ודאי יש להקל.

61) ונחלקו הפוסקים אם הותר לעשות תספורת לאחרים, דמה לי אם היא שמחת עצמו או שמחת אחרים, או שלא הותר רק להמסתפר ששמחה היא לו (ראה בכה"ח סתרצ"ו סק"א ובהנשמון שם. הנשמון בשו"ת יבי"א ח"ו סמ"ז). ועד"ז יש להסתפק בכל מה שהותר משום שמחה או לצורך מצוה אם הותר לאחרים. ולדוגמא – אם מותר לבנות במה עבור הצגת פורים, ואפילו לנהוג ברכב עבור אחרים (אלא שיש בזה סברות אחרות לצרף לקולא), ובפרט בשכר. והעולם נוהגים היתר בכמה מהנ"ל. ויל"ע אם מקום לומר דכיון שאסור רק ממנהגא, מה שלא נהגו לא נהגו, וע"ד וליחזי היכי נהוג (ראה כע"ז בשו"ת תשב"ץ ח"ג סוסי' רמד לגבי ר"ח. ויש לחלק, ראה עד"ז לקמן). ובשו"ת אבני זכרון כ' בזה מד"ע (לענין תפירה לצורך מצוה לאחרים בפורים), ולא העיר מכהנ"ל. ושם ר"ל ולהוכיח מרבי שנטע נטיעה של שמחה, ובודאי נעשה ע"י אחר כיון שנשיא אסור במלאכה. וקדמו בירך אברהם ס"כ (יט, ב ואל"ך) שעמד בזה. ובגוף הוכחתו – ראה ערך ש"י סתרצ"ו. שם חו"מ ס"ח ס"ד. שואל אמת מגילה שם. שו"ת דובב מישרים ח"ג סמ"ז וספ"ג. שו"ת דבר יהושע ח"ג סל"ה סק"ו. וראה שפ"ח מגילה ה, א ד"ה רבי. ובלא"ה, י"ל שגם מי שנטע עבורו נהנה מזה.

אמנם, לענין תספורת, הרי מותר תספורת בשכר אפי' בע"ש מן המנחה ולמעלה, שעשיית מלאכה אסורה מן הדין, כיון שניכר שהוא לצורך שבת (מג"א שם סק"ה. שו"ע אדה"ז ס"ד). ואכן בשו"ת חקרי לב (או"ח ח"ב ספ"ח בסוף הסי') כ' להתיר

הלכתא למשיחא: לעתיד לבוא יהא פורים אסור בעשיית מלאכה מן

בפורים מה"ט. (ודוחק לחלק, שבע"ש האיסור מחמת כבוד שבת, וממילא בעושה לכבוד שבת וניכר במלאכתו לית לן בה, וכן גם סיבת האיסור היא שיהא פנוי לכבוד שבת, משא"כ בפורים הוא מדין יו"ט. ותלוי בהשקו"ט במנהג שנהגו שלא לעשות מלאכה אם הוא מנהג מחודש שלא להימנע משמחת פורים, או גדר יו"ט דמעיקרא, דלא קבילו עלייהו מדינא כ"א ממנהגא. והיינו שמעיקרא תיקנו מדינא ולא נתקבל כ"א כמנהג. וכ"מ קצת באר"ח הל' פורים סכ"ז).

ואף גם לגבי שאר מלאכות, ילה"ר מערב פסח קודם חצות שהותרו שלש אומניות וגם בשכר. ועיקר הענין שם, שכל שיש צד היתר במועד התירו בע"פ קודם חצות. ובפורים שאסור ממנהגא, ודאי אינו חמור יותר מע"פ קודם חצות. ובירך אברהם שם (יט, א) ר"ל שפורים חמור יותר שהוא ממנהגא ואיכא איסורא דבל יחל, עיי"ש. ודבריו צ"ע. ואף שמצינו בתפירה שנהגו איסור בר"ת, אף שהותר בע"פ קודם חצות – מקום אתנו לחלק בזה.

וי"ל עוד, שג' אומניות גם לאחרים וגם בשכר, אף שבמועד הותר רק בעושה בחנם (שו"ע או"ח סי' תקמב ס"א. וראה מקו"ח סתס"ח במגן האלף סק"ו). והנה בכביסה וגילוח יתכן שבאופן המותר במועד הותר גם בשכר (ראה משנ"ב שם בבה"ל ד"ה אפילו), אבל תפירה אסורה במועד בשכר. ובמשנ"ב (שם) ר"ל שכיון שאיסור קבלת שכר היא משום עובדין דחול, ל"ש לאסור בע"פ. וצ"ע, שגם בע"ש דל"ש עובדין דחול, אסור לתקן בגדי חבירו בשכר. אלא שבכ"מ משמע בגדר איסור קבלת שכר במועד שעיי"ז נחשב בגדר מלאכה (כ"מ בפירש"י ד"ה לעצמו – מו"ק יח, ב. שם יב, א ד"ה שרשויו. נמוק"י ד"ה בטובה. וראה ריטב"א מו"ק יח, ב ד"ה ת"ר. חי' הר"ן יב, א ד"ה רב חמא בסופו. תורי"ד מו"ק יב, א ד"ה אמר. ולהעיר משו"ע אדה"ז הנ"ל). ועוד להעיר שיי"ח גם בכביסה וגילוח וס"ל לאסור לאחרים אפי' בחנם (ראה הנסמן בכה"ח הנ"ל. שם סתקל"א סקי"ג. שו"ת זרע אמת סנ"ה. פעולת צדיק ח"א סי' קע. שושנת המלך סתקל"א ס"א. צפע"נ לקוטים עהרמב"ם יו"ט פ"ז הי"ז). ואוי"ל, שמכאן מוכח שבדבר שנאסר ממנהגא לא חילקו חכמים בין עושה לעצמו ובין עושה לאחרים בשכר, וכשהתירו התירו לגמרי.

אלא שגם בע"פ הותרו רק ג' אומניות, ואין לנו הכרח גמור לשאר מלאכות. ובהקדמה, שבלא"ה צ"ב בהיתר ג' אומניות דוקא (וכה"ק בפני אפרים בומבאך סתס"ח ס"ה ונשאר בצ"ע), דאטו נימא שכל המלאכות הותרו כיון שהותרו במעשה הדיוט לעשות כדרכו לצורך המועד (ראה רמב"ם יו"ט פ"ז ה"ה לגבי בנין. אבל לא הובא בשו"ע. ופשטות הגמ' שההדיוט עושה בשינוי, משא"כ בתפירה שעושה כדרכו. ואכ"מ. וגם בתפירה אסרו תיקון מנעלים, וכדמוכח מזה שגם בע"פ לא התירו רבנן – ראה תוס' פסחים נה, ב ד"ה עולי. ועוד). ואולי, בתפירה ה"ז אותה מלאכה ממש כ"א שנעשה ע"י הדיוט, משא"כ בבנין.

אלא דשם איכא טעמא אחריתי ג"כ שהותר לצורך יו"ט, כבגמ' מו"ק יג, א. וברמב"ם פ"ח הי"ט שהעם צריכין להם צורך הרבה. ובשו"ע אדה"ז סתס"ח סי"ז הביא ב' הטעמים. וצ"ע אם ב' הטעמים צריכים זל"ז. ואכן, בבגדי ישע על המרדכי (פסחים נה, א – סתר"ז סקי"ג) הביא מחי' מזרחי שאכן לא התירו רק מלאכות שיי"ב צורך יו"ט. וכ"ה בריטב"א מו"ק יג, א ד"ה אלא, שעיקר הטעם מפני שהוא צורך יו"ט. וראה קרן אורה שם. ובבגדי ישע שם ר"ל שגם בחוה"מ לא הותרו רק ג' אומניות. וצ"ב. ושור"ר בשושנים לדוד פסחים פ"ד מ"ו דאתא למעוטי שאר מלאכות כגון מעקה כיון שאינן לצורך המועד. ונמצא שצ"ב ב' הטעמים. (ולהעיר, שעפ"ז נפק"מ בהשקו"ט בל' אדה"ז בשו"ע כשכותב "ועוד", שלפעמים הכוונה שלא התירו רק בצירוף שניהם. וראה עד"ז בשו"ע אדה"ז סתר"ג ס"ח וס"י. ואכ"מ).

ועכ"פ, למעשה, כיון שהענין תלוי במנהג, ספק מנהג לקולא, ומה גם שלא נהגו להחמיר בכגון דא.

הדין, וכדין יום טוב⁶².

הלכתא למשיחא: אמרו חז"ל שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם. ונתבאר בכ"מ. וגם בכ"מ בדא"ח.

כל הגברים והנשים, כולל קטנים שהגיעו לחינוך, מחוייבים ב:

א. שמיעת קריאת המגילה

חייבים⁶³ לשמוע את המגילה פעמיים: פעם בלילה ופעם נוספת ביום. [ב"מבצעים" כשאי אפשר לקרוא מגילה פעמיים – אין לדחות קריאת הלילה ח"ו מפני מצוה העתידה לבוא, ומחויב לשמוע קריאת הלילה אף שעי"ז מטיל בספק האפשרות לשמוע ביום⁶⁴].

ניתן לקרוא המגילה ביום עד שקיעת החמה (7:08). אם יודע שתימשך הקריאה בין השמשות, קורא בלא ברכה.

מחנכים את הקטנים למצוות שמיעת המגילה. נהוג להביא לבית-הכנסת גם את הקטנים ביותר (באם אינם מפריעים). הורים

62) מחשבות חרוץ אות כ (פיעטרקוב תער"ב – פח, רע"ג). וכבר קדמו עד"ז ביערות דבש ח"ב (דרשות בק"ק אה"ו דרשה א' (בדפוס ווארשא – קכ, ב)). (ולהעיר מדרשות חת"ס ח"א לפורים תקס"ד (קצז, ג). ושם – לז' אד"ש תקפ"ו (קנג, ד)).

63) נחלקו הפוסקים בגדר קריאת המגילה ביום (וי"א גם בלילה) אם הוא מד"ק או לא. ובשו"ע סתרצ"ו ס"ז שלשמוח בפורים הוא מד"ק. (אבל בשו"ת חו"י ס"ט מחלק בין שאר מצוות לקריאת מגילה. וכ"ה בחכמת שלמה סתרצ"ה ס"ג. ובשו"ת בנין שלמה ח"א סנ"ח וח"ב סס"ו – להיפך. וראה הגהות ברוך טעם לטו"א מגילה ה, ב). אבל ראה שו"ע יו"ד סרט"ו ס"ד. ד"מ סתרצ"ו. רמ"א סוסי' תרפ"ז.

ודעת הפוסקים לחלק בין קריאת הלילה לקריאת היום. ועפ"ז י"ל כן בכוונת אדה"ז בשו"ע סי' קפו ס"ג – דקאי על קריאת הלילה. (וראה שו"ת תורת חסד או"ח סל"ח בכוונת התוס' (ברכות טו, סע"א ד"ה ור"י. מגילה יט, ב ד"ה ור"י) דמיירי להוציא הנשים).

ולהעיר שבמשנ"ב סתרצ"ב סקט"ז נקט שקריאת מגילה מד"ק, ועכ"ז כ' (סתרפ"ט סק"ו) בטעם שאין קטן מוציא גדול דלא אתי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן. ויתכן שר"ל גם את"ל שהיא מד"ס. וראה בית יצחק (חבר) קבוע וספיקות ס"ע עד"ז, עיי"ש.

ועו"ל דלאו לכל מילי אמרינן דד"ק כד"ת, והיכא דלא איתמר לא איתמר. (ולהעיר מפ"י הגר"א עה"פ זכרם לא יסוף מזרעם).

ובסה"ש תש"נ ח"א ע' 185 הע' 20 מ' שנקט בדעת הרמב"ם שקריאת המגילה מד"ס (וראה בארוכה לכבודו של מלך חו' ה ע' 100 ואילך). אבל ראה לקו"ש חט"ז ע' 345. שיחת פורים תשי"ג. ולהעיר מלקו"ש חט"ז ע' 366 (ובהע' 11) דמ' קצת שגם קריאת הלילה היא מד"ק. וי"ל.

64) ראה מה שהארכנו מזה בקובץ התמים אדר תשס"ד. ואכ"מ.

ישגיחו על ילדיהם שיקשיבו לקריאה ולא יפריעו.

צריך לעשות השתדלות מירבית לשמוע את המגילה בבית-הכנסת, ברוב עם (ולפחות בעשרה, אף שמותר לקרוא גם בפחות בעשרה). המתפלל בקביעות בבית הכנסת במנין המיוחד לו, אינו צריך ללכת לבית הכנסת גדול יותר.

הקורא את המגילה (ולמנהגנו – גם השומעים מתוך מגילה כשרה) פושט אותה מכריכתה כאיגרת, וכופלה יריעה על יריעה. ולמנהגנו – הכפילה היא לשלושה חלקים.

לפני הקריאה מברכים שלוש ברכות: "על מקרא מגילה", "שעשה נסים" ו"שהחיינו" (גם ביום).

נכון שהקהל יעמוד בשעת שמיעת הברכות.

הקורא מכוון להוציא את השומעים.

כתב אדה"ז בשולחן ערוך: כשכולם מקיימים מצוה ביחד כגון שמיעת מגילה מצוה שאחד מברך לכולם בין הקורא בין אחד מן השומעים. אבל אם רצו לקיים כל אחד המצוה בפני עצמו ולברך לעצמן הרשות בידם כגון שיקרא כל אחד המגילה לעצמו אם אין שם עשרה. ומכל מקום טוב שיקרא אחד לכולם לקיים ברב עם הדרת מלך אע"פ שאין חיוב בדבר שאין לחייב אדם שיקיים המצוה המוטלת עליו ע"י שליח כשיכול לקיימה בעצמו.

למעשה, בקריאת המגילה בצבור, מי שאינו רוצה לצאת בברכת הש"צ ורוצה לברך לעצמו בלחש רשאי, אם יש לו מגילה כשרה שקורא בה לעצמו מלה במלה בעת שהש"ץ קורא⁶⁵.

יש להקשיב לברכות ולא לענות "ברוך הוא וברוך שמו", אלא רק "אמן", ומכוונים לצאת ידי חובה.

מי שהגיע באיחור יאמר את הברכות לבד, באופן שיסיימן קודם הקריאה. וכשלא הספיק לברך קודם, יש לו לברך בלחש בין הפרקים (כגון⁶⁶ כשהציבור אומרים פסוק "איש יהודי" בקול)⁶⁷.

65) יסושה"ה שי"ב ספ"ד. שו"ת זבחי צדק ח"ג סי' קנח. בא"ח תצוה סי"א. וכן מעשה רב.

66) ראה משנ"ב סתרצ"ב בשעה"צ סקי"א. כה"ח סקכ"ג. ואכ"מ.

67) כ"כ במשנ"ב סתרצ"ב סק"ו בנזכר שלא בירך. וכ"ה בכה"ח שם סקי"ח. ראה שו"ת ישכיל עבדי ח"ח סמ"ב. ויש שכתבו, שמברך במקום שנזכר (ראה נה"ש תרצ"ה והו"ד בבא"ח ש"א תצוה ס"ה (ושם, לענין שהחיינו רק לפני עשרת בני המן). כה"ח סתרצ"ב סק"ח. ועוד – לגבי מי ששכח לברך שהחיינו. ואולי לא נחיתי לדין הפסק, וכוונתם ג"כ רק בין הפרקים. או", דס"ל שבין פסוק לפסוק נק' בין הפרקים – ראה פמ"ג שם בא"א סק"ד). ולכא' עדיף לברך גם לפני זה, שלא יקרא אפילו חלק קטן ללא ברכה, וישלים מה שהחסיר מהחומש. (ומש"כ בשו"ת נוב"י מהדו"ק או"ח סמ"א לקדש הלבנה בין הפרקים – שאני התם שאינו שייך לענין

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | כה

מי שכבר יצא ידי חובה וכעת קורא להוציא אחרים, יברכו רק השומעים ובעמידה. וטוב שיברך אחד מהם בקול ("על מקרא מגילה", "שעשה נסים", "שהחיינו") ויכוון להוציא את שאר השומעים (שצריכים לעמוד אף הם). כשקורא להוציא נשים, אומרות הנשים בברכה ראשונה: "לשמוע מגילה" (וי"א "על מקרא מגילה"). הקורא להוציא אחרים שכבר יצא ידי חובתו מותר לו להפסיק באמצע במקום צורך גדול. [כשקורא לאחרים, והוא יצא כבר, וחושש שלא ישמעו כל הקריאה, לא יברך להם, וכן לא יאמר להם לברך].

למרות שנשים חייבות בשמיעת המגילה, אין לה לקרוא לעצמה, וכל שכן שאסור לה לקרוא להוציא אחרות⁶⁸, ועליה לשמוע מאיש הקורא (זולת בשעת הדחק, כשאי אפשר כלל, כיון שאין לה מי שיקרא לפניה, שאז קוראת לעצמה במגילה כשירה (ומברכת כנ"ל)). ואם קראה בעצמה, תחזור ותשמע מאיש הקורא.

אין יוצאים ידי חובה בשמיעת המגילה ע"י רמקול, טלפון, רדיו וכיו"ב. [בנוגע למכשירי שמיעה, באם רק מחזקים את הקול באופן מכני, ולא ע"י זרם אלקטרי, יוצא בזה ידי חובת קריאת המגילה. י"א שאם שומע גם ללא המכשיר שמיעה, והמכשיר רק מגביר את הקול, יוצא ידי חובתו].

המגילה). ומ"מ, בפנים הכרענו כמשנ"ב, כיון שי"א שבקרא תחילתה בע"פ, לא יצא יד"ח – ראה לקמן הערה 74. ובלא"ה, י"ל שכיון שקריאתו בע"פ הוא רק בדיעבד, אין לו להפסיד קריאת המגילה לכתחילה, מתוך הכתב, מחמת הברכות. אכן, ביש לו מגילה כשירה, נכון שיברך מיד, שיהא עובר לעשייתו.

68) וכמה פרטים בדבר: ראה במג"א סתרפ"ט סק"ו בשם מדרש הנעלם רות (זוהר חדש ח"ב מז, ד) שאשה לא תקרא לעצמה. ובכ"מ העידו שכן המנהג. ובבא"ח תצהו ש"א ס"א: מעולם לא נשמע שהאשה קראה המגילה.

ועוד דנו בכ"מ גם ע"פ עיקר הדין ביסוד חיובם בשמיעה ולא בקריאה. ועוד איכא בגווה, שבק"ג מגילה פ"א סק"ט כ' שאין אשה מוציאה רבות דזילא מילתא. (ומקורו מתוס' סוכה לח, א ד"ה באמת, עייש"ה שהכוונה לכל רבים, גם נשים. וכן מדויק היטב בתוס' הרא"ש שם להמעייין שם). וכ"פ במשנ"ב סתרפ"ט בשעה"צ סק"ט ז. כה"ח סקי"ז. ועוד.

וכ"ז נוסף להספק בחיוב הברכה – ראה מח"ב סק"ד, והובא בכה"ח סקי"ט, שלכן הטוב והישר [בדאפשר] שאיש יברך.

וי"ב גם ביטול מצות ברוב עם, שהוא גם לנשים (ראה ד"מ סתר"צ. ועוד. ואכ"מ), ובביה"כ"נ דוקא, ועכ"פ בציבור עשרה (ראה קיצור שו"ע סי' קמא ס"ט), אא"כ בדאי אפשר, אבל לא כשבלא"ה מתאספות. ונוסף לזה שכמ"פ מבטלים עי"ז ברכת הרב את ריבנו.

ועוד ועיקר, ע"פ שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סמ"ט: נשים אלו שהן שומרות תורה רוצות להכניס מלחמתן גם במה שנוגע לכמה דיני התורה וכו' אין זה מעשה מצוה כלל אלא מעשה איסור, עיי"ש. ובזמנינו, שהענין מושתת על העקרון של השתוות בין אנשים לנשים, י"ב איסור חמור כיון שמקור הענין בתנועות שביסודן היפך התורה, וה"ז גובל בכפירה ממש, וחייבים לעמוד בתוקף להוציא מלבן.

בקריאת המגילה ביום, נכון להחמיר שלא יקרא בחור בר מצוה להוציא אחרים אם לא נתמלא זקנו. אבל בקריאת הלילה אין חשש. גם בקריאת היום, אם קורא להוציא נשים, יש להקל. ובשעת הדחק, כגון ב"מבצעים" שאין אחר שיקרא להם, אפשר להקל אף בקורא לגברים.

לכתחילה צריך לחזור אחרי בעל-קורא הבקי לקרוא בנקודות וטעמים כהלכתה. כשאין מי שיודע לקרוא בטעמים בעל פה, ואין ביכולת הקורא לעיין בחומש לפני כל פסוק ולקרוא אח"כ מתוך המגילה, וגם אין מי שיודע להקרות לבעל-קורא (לעמוד לידו עם חומש מודפס ולסייע לו בלחש. ועדיף שיסייע ע"י סימנים באצבעותיו), מותר לכתוב הטעמים במגילה ולברך עליה (אף שלכתחילה אין לכתוב נקודות וטעמים במגילה), אבל עדיף לקרוא בלא טעמים⁶⁹. [המסייע לבעל-קורא יקרא אחר כך מתוך מגילה כשירה לעצמו, כי מן הסתם אינו יכול לכוון דעתו לשמוע היטב מחמת טרדתו להשמיע לאזני הקורא].

כשאין הקורא יודע הנקודות (או קרי וכתוב וכו'), ואין אחר שיכול לקרוא או להקרותו, אין לו לברך על קריאת המגילה. ונכון שיכתוב הנקודות במגילה, או יניח פלסטיק שקוף על המגילה

69) בשערי אפרים ש"ו סנ"ח (בפתחי שערים) ר"ל שעדיף לקרוא בלא טעמים, מלהקרות לבעל קורא. גם בקיצור שו"ע סי' קמא סי"ח כתב כשערי אפרים (אבל לא מטעמי, כי אם מחמת המקריא שלא יצא יד"ח כיון שקורא מתוך החומש ולא יוכל לכוון לשמוע מהש"צ. ואולי קאי באופן שמקריא כל משך הקריאה). אבל במג"א סוס"י תרצא מוכח שעדיף להקרות. וראה גם מה שהעיר באהלים להגרי"ל דיסקין. אמנם, במג"א שם לא הכריע אם עדיף לכתוב טעמים במגילה או לקרוא ללא טעמים. וכן בקסת הסופר סכ"ח ס"ח העתיק ד' המג"א, כאילו שקולים הם (למרות מש"כ בספרו קצשו"ע כנ"ל. וכן בספרו סי' עבודת ישראל בהוספות לדה"ח כ' כבשע"א). וכן באהלים שם נ' שהבין ששקולים ויבואו כאחד.

אמנם, כיון שניקוד המגילה הוא פלוגתא דרבוותא (ראה גם עיר מבצר בפתחה לח"ב סק"י), ובערוה"ש סי"ד כ' שעדיף לקרוא ללא טעמים, וגם מצינו בראשונים (ריטב"א מגילה יט, א. אר"ח סי"ט. תוסהרא"ש שם. ועוד) שנהגו בכלל לקרותה בלי פיסוק טעמים (וראה שו"ת בית יהודה עייאש סכ"ג, הובא בברכ"י סק"א בישוב המנהג שם. וכן נהגו בכ"מ – ראה כש"ט גאגין ח"א ע' תקלו. וראה הנסמן בפתחי תפלה ומועד שפיגל ע' 363 ואילך) כתבנו הכי. ומה גם שבשע"א השמיט כל ההיתר לכתוב במגילה, עיי"ש.

שוב נמלכתי ש"ל כוונת המג"א שבאמת עדיף לכתוב טעמים במגילה (וראה פמ"ג בא"א שם), אלא שאם אין טעמים, כלומר שלא עשו כן, מותר לקרות ללא טעמים. וכ"נ שהבין בשלחן תמיד מגילה ס"ד ס"ה. וכן בחיי"א כלל קנה סי"ד. והעתיק לשונו במשנ"ב סקכ"ה. ומ"מ משנה ראשונה לא זזה ממקומה מטעמים האמורים. ועוד שיל"פ להיפך ממש שבא לחלוק ולומר שאין לכתוב טעמים כיון שאפשר לקרוא ללא טעמים. וכ"נ שהבין בערוה"ש, עיי"ש. וראה מאיר עיני סופרים סי"ב ס"ב. והבוחר יבחר.

ויסמן הנקודות וטעמים עליו⁷⁰. כמו כן, יכול הקורא להקשיב לקלטת עם נוסח הקריאה באוזניות, וינמך קול האוזניות (כיון שעליו להשמיע קריאתו לאזניו), ויזהר שלא יקרא שלא מתוך הכתב.

אין לחלק קריאת המגילה לכמה אנשים, שכל אחד יקרא חלק מהקריאה, אלא אם כן בעת הצורך⁷¹.

70 וצ"ע מה עדיף, שיש שדנו בפלסטיק משום חציצה. אבל יותר נראה שאי"ב חשש, ועדיף מניקוד בתוך המגילה שפסולה לכמה דעות, אף שלהלכה כשרה בדיעבד.

71 הנה, במג"א סתרצ"ב סק"ב שאם נשתתק הקורא צריך השני להתחיל מהתחלת הקריאה, כמו בקריה"ת (סי' קמ ס"א) והפטרה (סרפ"ד ס"ה), אבל אין צריך לברך תחילה. ונתקשו הפוסקים בדבריו מכמה טעמים: שאינו דומה לקריה"ת והפטרה כיון שכל השומעים יצאו בברכה ראשונה; דמ"ש משופר ותפלה שבנשתתק א"צ השני לחזור לראש כיון שיצא בברכת הראשון (וכמפורש – לענין תפלה – בשו"ת הריב"ש ס"מ); שבירושלמי (ברכות פ"ה ה"ג. מגילה פ"ד ה"ה) מוכח שהטעם רק משום הברכה, משא"כ כשא"צ לברך אין סיבה להתחיל מראש (ובל' הר"י מלוגיל מגילה לב, א ד"ה יתחיל: שצריך לברך וכו' דאלת"ה מה הי' מועיל בחזרתו); שבקריאת המגילה יוצא מדין שומע כעונה (משא"כ בקריה"ת, את"ל הכי. ואכ"מ), וה"ז כאילו השומע קרא גם בתחילה, ומ"ל אם שמע מראשון או מאחרון (אבל ראה ב"ח סתקפ"ה ד"ה ואם); שברכה שלאחרי' אינה שייכת לקריאת המגילה; שברכה שלפני' היא ברכת המצות, וא"ד לברכה"ת שהיא בגדר ברכה על התורה עצמה; שמפורש בראשונים (רא"ש מגילה פ"ג ס"ג. ראבי"ה מגילה סי' תקנג. ועוד) שכ"ז רק לאחר התקנה שכל העולים מברכים תחילה וסוף, וא"כ במגילה ה"ז כלפני תקנה. ולהעיר שגם להפי' (דרישה סי' קמ סק"א. ניר לירושלמי מגילה שם. שערי תורת א"י לירושלמי ברכות שם) דמיירי קודם תקנה, הא אינהו מוקמי לה בלא קרא עדיין ג' פסוקים, וא"כ ל"ש לכאן.

וגם לדעת הרמב"ם (תפלה פ"ו הי"ב) שבקריה"ת אינו מברך עוה"פ, ומ' שאינו שייך לגדר ברכה (ראה מחה"ש סתרצ"ב שם שר"ל וליישב ד' המג"א עד"ז. וראה פמ"ג סי' קמ בא"א סק"א) – הנה, עדיין אינו מיושב כל צרכו (ראה גם דרכי החיים (להר"י מטשעהרין) דיני ברכה"ת להעולים לתורה ח"ד בפ"י חלקי בחיים סק"א – ס, ד ואל"ך): חדא, דלא קייל"ן כוותי', ולרוה"פ יש לברך עוה"פ, ועד כדי כך דל"ח לספק ברכות* (ולהעיר מל' הב"י סי' קמ ד"ה ירושלמי: דעת כולם מסכמת שיברך תחילה וסוף. אבל בפשטות קאי רק אשלפניו), ומאיזה סיבה נחוש לדבריו כאן. ושני לו, שלפ"ז גם בשופר נימא הכי. ועוד בה שלישי', שברייב"ש מפורש שבתפלה ל"א הכי כיון שכולם יצאו בברכתו, וא"כ הה"נ במגילה. ועל ארבעה אשיבנו, והוא העיקר, שכבר האריכו בכ"מ בפ"י ד' הרמב"ם (ראה פי' ר"א מן ההר מגילה כא, ב. כס"מ שם. ב"י שם. ב"ח סי' קמ ד"ה ירושלמי. פי' הר"ד עראמה לרמב"ם שם. ביהגר"א סי' קמ. פנ"מ לירו' ברכות שם. מראה הפנים שם. ערוה"ש סי' קמ ס"ב), ובימינו מצאנו ראינו בשו"ת הרמב"ם (פריימן סמ"ז. בלאו סרצ"ה) בהסברת דעתו (ואכן, רוב האחרונים כיונו מד"ע לדבריו), שבמתחיל ממקום שהתחיל [לכאו' כצ"ל ולא "שפסק" כבדפוס] הראשון ה"ז בגדר קריאה אחת, משא"כ כשהתחיל ממקום שפסק הרי כ"א קריאה לעצמה, ולא נתברכו הראשונים לאחריהם והאחרונים לא נתברכו לפניהם. ומוכח מדבריו, דכ"ז קאי רק בקריה"ת שצ"ל ברכה לכל א' מהז' קרואים.

ובאחרונים כ' בהבנת שי' המג"א, שעכצ"ל דס"ל בשי' הרמב"ם (דלא כדברי הרמב"ם עצמו), שמדין תורת ה' תמימה (שבירושלמי שם) צ' להתחיל מתחילתו**

(ועד"ז הוא בב"ח שם. וראה הגהות חת"ס שם. וכ"מ קצת במג"א סתקפ"ה סק"ו), ושכיון שנשתתק ה"ז כקריאה בפ"ע, והו"ל הפסק בקריאתו. וראה גם שערי אמת (ליטש-ראזענבוים) פט"ז בחמדת ארי' סק"ג. ועצ"ע לפ"ז מ"ט לא יברך (וכשי' רבינו יואל בראבי"ה שם).

ואיך שיהי', רוב הפוסקים חולקים על המג"א (ראה שו"ת החכ"צ, נדפס בדברי רב משלם לבנו ס"ד, ובשו"ת חכ"צ מהדו"ח בח"ב (בתוס"ח) סנ"ח. שבו"י ח"א סמ"ב. א"ר על אתר סק"ג. מקום שמואל סמ"ב (הובא בעיקרי הד"ט פורים סי"א). סידור יעב"ץ במקומו. הגהות כתר כהונה (בס' זר השולחן) נזירות שמשון דגו"מ ורעק"א על אתר. שע"א ש"ו סעי' ס (ובפתחי שערים). שע"ת סק"א. חיי"א כלל קנה סכ"ו. שירי קרבן לירו' מגילה שם (הובא בהגהות מהר"ם באנעט ודע"ת כאן). הגהות האדר"ת (נד' במשלחן מלכים חו ב ע' כב). פני אפרים בומבאך. ועוד). וכן עולה מקושיית הפמ"ג סי' קמ בא"א סק"א. וכן הכריעו גדולי האחרונים – ראה ערוה"ש ס"ו. משנ"ב סק"ב. כה"ח סקי"א-ב. ברכת הבית שנה"ס ס"ב. באר יעקב סק"ב. ועוד ועוד. והעיקר שבדורנו נתברר שכן מפורש בד' הראשונים כמלאכים – ה"ה בס' הפרדס ש"ט פי"ד ובתרומת הפרדס שם. וכ"מ להדיא בראבי"ה מגילה סתקנ"ג (ועיי"ש סתקע"ב). ולהעיר שגם בהגהות חת"ס שיישב ד' המג"א כ' להחמיר כוותי' רק בדליכא טירחא יתירה.

ובאחרונים כ' כמה טעמים שלא להחמיר לכתחילה כמג"א, הן מצד טירחא דצבורא (שבו"י שם. ועיי"ש בשע"ת), או חשש ברכה לבטלה בקריאת הראשון (שע"א בפת"ש שם).

וגם לד' המג"א, עדיין יד הדוחה נטויה לחלק שכ"ז רק בנשתתק, ולא בכה"ג שמלכתחילה כיוונו להתחלק ביניהם. ואכן, מצינו שיש שכתבו ליישב ד' מג"א באופנים שונים. ולפ"ד, אי"ז שייך כ"א בנשתתק (אהלים למהר"ל דיסקין), או במקום שהשני לא ה' שם מתחילת הקריאה (עזרת ישראל זיטמאן על אתר. וצ"ע בל' המג"א). וא"כ ל"ש לנדוד"ד.

אמנם, בשפ"א (מגילה כא, א ד"ה במשנה קראוה) ג' דס"ל שלמג"א גם חלוקת הקריאה לכמה בנ"א בכלל. ועיי"ש שכיון שהסכימו אחרונים דלא כמג"א, ש"ד. איברא, שבשו"ת הריב"ש שם כ' שאין לקרוא הפטרה ע"י שנים משום כבוד התורה שצ" לקרוא בתורה תחילה, ומ' הא לא"ה ש"ד. אמנם בסו"ד מוכח שקריאת הפטרה ע"י שנים דמיא לנשתתק, ואדרבה – כש"כ הוא. וכבר העיר מזה במאמ"ר סתרצ"ב סק"א. ואכן כת"ש שלא לחלק קריאת המגילה לכמה בנ"א מה"ט. ומ"מ, יש דברים בגו, שבב"י (סרפ"ד ד"ה וכתב עוד) השמיט סו"ד הריב"ש, והביא רק הטעם משום כבוד התורה. וגם הרמ"א ס"ה כ' שלא יקרא הפטרה ע"י שנים משום תרי קלי. וכ"ה בשו"ע אדה"ז סי"א. ומ' שבחלוקה לשנים לית לן בה (ראה עט"ז לשם). והרי אגן קייל"ן (רמ"א שם ס"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ט) שאפי' בעלי' לתורה ע"י אחד וקריאת הפטרה ע"י אחר מותר מעיקר הדין (וכן ברכת הפטרה ע"י אחר), ורק שלכתחילה אין לעשות כן (לחוש לד' החולקים. והריב"ש לשיטתו החמיר בזה – בסשכ"ו. וראה אצלנו במקורות ועיונים להל' יומית אות שטו באורך). וא"כ כש"כ במגילה דקייל"ן (רמ"א סתרצ"ב ס"א) שמותר לא' לברך ולאחר לקרוא.

ולכאו' קצת ראי' לחלק בדעת המג"א בין נשתתק לחלוקת הקריאה מראש, שהרי לסברת המג"א שבנשתתק ה"ז הפסק, צ"ב מ"ט בשח באמצע הקריאה אינו הפסק לחזור לראש (וכסברת רבינו יואל בראבי"ה שם להשוות הנדונים). ועכצ"ל ולחלק שבנשתתק אזל לה מעשה ראשון לגמרי (ראה עד"ז בט"ז סי' קמ סק"ג), כיון שא"ר להמשיך בקריאה, אבל בשח באמצע יכול להמשיך. וכש"כ בכיונו מראש להתחלק. וראי' אלימתא לסברא זו, דהא נהוג עלמא שבשלא שמעו חלק מקריאת הקורא, שקורא לעצמו מה שלא שמע מתוך מגילה כשירה (או חומש, באם הוא פחות מחציל), הרי שאף שה"ז קריאה בפ"ע, ובתרי גברי, לא החמירו עליו לחזור לראש.

ובשלמא בקורא פחות מחצי' ש"ל שאי"ז בגדר "ספר", ולא חל עלי' גדר תורת השם תמימה לחייבו לחזור לראש. אבל לא אישתמיט בשום מקום לחלק בין קורא פחות מחצי' ליותר בענין זה. ואת"ל שהמג"א חולק גם בזה, עכצ"ל דנהיג עלמא דלא כוותי'. ועדיין מקום לחלק בחילוקא דרבנן, דקה מן הדקה, דשאני נשתתק או חלוקת הקריאה מראש אף שראוי עדיין לקרוא, דאזל לה לגמרי מעשה הראשון, משא"כ בשח הקורא או כשהשומע קורא ג"כ תוך כדי קריאת הקורא. ולמעשה, ידוע שבכמה חצרות החסידים נהגו כך גם לכתחילה. (וראה בשם חכמי הזמן בשו"ת וישמע משה (פריד) ח"א סי' קעא. שו"ת רבבות אפרים ח"ז סר"ט. עמק יהושע ח"ד סי"ג). וראה מאמ"ר שכן המנהג פשוט במדינות אלו (אף שסיים עלה שאינו נכון למעשה).

ומ"מ כתבנו להחמיר כשאין הכרח, כיון שכתבו כמה אחרונים להחמיר כמג"א כשאין טירחא. (ולהעיר משו"ת ר' אליהו גוטמאכער ס"י ד"ה ולענ"ד. אבל שם הוא אגב גררא, ואין הכרח בדעתו היאך ס"ל). ועוד שבשפ"א (שם) ר"ל שאי"ז לכתחילה, אף שכותב שלא מצינו בפי' איסור, ומספק"ל בד"ז.

ועוד ועיקר, שגם בתק"ש קייל"ן שכל המתחיל אומרים לו גמור ואין לחלק התקיעות לב' בנ"א (ראה רמ"א סתקפ"ה ס"ד. סתקצ"ב ס"ד. וראה השקו"ט והנסמן בחי' הגר"י פערלא לסהמ"צ לרס"ג עשין ד ד"ה ועפ"ז נראה – עט, ג). והרי הפוסקים דימו הפסק בקריאת המגילה לשופר. (וכדוגמתו מצינו בברכות מב, ב. וראה רמ"א סתקפ"א ס"א ובמג"א שם סק"ז).

ועכ"ז, בשעה"ד שכדיעבד דמיא, ובמקום צורך גדול (וה"ז כמקום טירחא שהקלו הפוסקים בנשתתק), המיקל לא הפסיד. ובפרט באופן שבאם לא יחלקו לב' בנ"א יקרא הראשון ללא נגינות וטעמים. וגם בתקיעות מצינו שהמנהג לחלק (מג"א סתקצ"ב סק"ז. ולהעיר ממקור"ח סי' קלב ס"א ד"ה הורה), ואף גם בין הסדרים (ט"ז סתקפ"ה סק"ו). ואיכא בזה גם משום ברוב עם (ראה מרדכי מגילה סתתל"ג, והובא בשו"ע ורמ"א אור"ח סי' קמז ס"ב. ועי' בביהגר"א שם. שו"ת הרמ"א סע"ו. מג"א סתקצ"ב שם. מג"א סתרע"א סקי"א. וראה שו"ת ר"מ פרוביניציאלו סי"ט. בנין שלמה סל"ז. ואכ"מ).

* ולהעיר שבפמ"ג סתר משנתו, שבנוגע לקריה"ת כ' (סי' קמ בא"א סק"ג) דלדין השני מברך לפני', ול"ח לדעת הרמב"ם, משא"כ בהפטרה כ' (סרפ"ד בא"א סק"ד סק"ט) דסב"ל. וכן במשנ"ב נגרו אחריו (ראה סי' קמ סק"ד. סרפ"ד סק"ט). וראה ישוער"י סק"ב. ואישתמיטת' לדבריו בשו"ת אבני לוי אלמוג ח"א סי"ז. ובשו"ע אדה"ז סרפ"ד סתם הדברים, אלא שמדבריו מ' דשוו הפטרה וקריה"ת אהדדי. וראה כה"ח סי' קמ סק"ה. סרפ"ד סקכ"ה.

** ותלוי בהבנת ד' הירו' בגדר תורת ה' תמימה, ש"ל בכמה אנפי: שמה"ט צריך לחזור לראש, וכיון שכן צ' לברך ג"כ [אלא שלהרמב"ם חוזר לראש משום תמימות, וא"צ לברך]. או"י להיפך, שמכיון שצריך לברך מדין תמימות לכן חוזר לראש. ובאו"א י"ל, שהם ב' דינים שונים – שחוזר לראש משום תמימות, וגם מברך כיון שלא יצא בברכת הראשון (ראה מג"א סתקפ"ה סק"ו וסק"ז. הגהות רעק"א שם. פמ"ג סי' קמ בא"א סק"א).

ובפרטיות יותר, שבדין חיוב ברכה גופא (מחמת תמימות) י"ל בשתיים: שמדין תמימות ילפינן שכל חלקי הקריאה צ"ל תמימות בזה שכולם מתברכים, ולא סגי בזה שרק חלקם נתברכו שא"כ חסר בתמימות (ראה פנ"מ שם). או שיש חיוב לקרוא תורה תמימה, ולא רק ג' פסוקים, ורק כשמברך על כל חלק בתחילה וסוף יצא מגדר פרוסה וה"ז תמימה, כיון שמעוטרת בתחילתה וסופה בברכות (ראה הגהות חת"ס שם. וכ"מ בק"ג מגילה פ"ג ס"ג ס"ק ס). ויל"ע במשמעות אדה"ז בקו"א סקס"ג סק"ה כמאן ס"ל. וצ"ע בפמ"ג סתקפ"ה בא"א סק"ו שהבין שמה שפסוקים ראשונים לא נתברכו לאחריהם הו"ע בפ"ע, ול"ש לדרשה דתורת ה'

סתם ידים עסקניות הן ולכן יש להחמיר ליטול ידיו לפני שנוגע במגילה.

הנוגע באמצע סעודה במגילת אסתר (או בתפילין וספר תורה) אינו צריך ליטול ידיו לסעודה עוד פעם.

אסור לדבר בשעת קריאת המגילה, החל מהברכה הראשונה שלפניה ועד לברכה שאחריה. בדיעבד, אם הקורא דיבר אין השיחה הפסק ואינו צריך לחזור. אבל השומע שדיבר, כיון שבעודו מדבר לא ישמע מה שהקורא קורא, ואם כן לא שמעה כולה, לא יצא ידי חובתו.

מי שיש לו מגילה כשרה והוא בקי לקרוא כדבעי, יכול לקרוא מתוכה, ביחד עם הקורא, וצריך שישמיע לאזניו, אבל בשקט, באופן שלא יפריע לאחרים.

מגילת אסתר כשרה בדיעבד גם אם חסרות בה תיבות או פסוקים, ובלבד שהחסרון הוא עד חציה⁷². אם חסרה המגילה בתחילתה, בסופה או ענין שלם אפילו באמצעה – פסולה, אפילו החסרון הוא במיעוטה. [אלא שאין לקרוא לקרוא בעל-פה כשמוציא אחרים, ויקרא מתוך חומש. מותר לקרוא בעל-פה רק תיבה אחת

תמימה. ועייג"כ בלבושי שרד שם.

וע"פ דא"ח – להעיר מאוה"ת דרושים לשבועות ד"ה תורת ה' תמימה סי"ג (במדבר ח"א ע' קכח). רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) יט, ח (סק"א).

72) בשערי אפרים ש"ו סנ"ט ובפת"ש שם מחדש, שאף שיוצא בדיעבד בהשמיט הסופר תיבות עד חצי, מ"מ הקורא ביחיד אינו מברך כשאינה כתובה כדינה. והובא בסידור דה"ח דיני קריאת המגילה ס"ב (ואינו מדברי המחבר, ונוסף ע"י בעל קיצור שו"ע). ואף שרב גוברי' דהשע"א, מ"מ שתיקת וסתימת כל הפוסקים משמע שלא כדבריו. וכבר העיר בזה בהליכות שלמה מועדים פי"ט ובהערה 3 שם. וראה גם ברכת הבית שנ"ה בשערי בינה סקי"ב שיכול לברך עלי'. וגם מסברא צ"ב, שכיון שקריאתו כשירה מדוע לא יברך. ומדברי שע"א משמע קצת, שהבין שבאמת המגילה פסולה, וקריאתו היא רק לפרסומי ניסא (וכ"ה בצפע"נ מגילה פ"א ה"ג. ס"ת פ"י ה"א). אבל בראשונים כתבו הטעם, שכיון שנקראת אגרת אין מדקדיק בה לפוסלה בכך (ראה ר"ן מגילה ה, ב בדפי הרי"ף ד"ה ת"ר. וכ"ה בלבוש סתר"צ ס"ג והו"ד בכה"ח סקי"ט. וראה גם שו"ת הרשב"א ח"א סתרי"א. מאירי מגילה יח, ב. ובחי' הרמב"ן מגילה יז, א ד"ה הא דתנו, והובא בר"ן שם: דכיון דפסול דמקצת היא כשרה כאגרת, שאילו בס"ת שהשמיט בה אות אחת פסול, אלא קל הוא שהקלו במגילה משום אגרת. גם ברמב"ם מגילה פ"ג ה"י משמע שהוא דין בגוף כתיבת המגילה שהמגילה כשירה בכה"ג). אמנם, מלשון הרמב"ן (שם לפנ"ז) ש"בדברים שחוץ לגופי' לגמרי כגון קריאה שלה שדינה בהם כדן אגרת", וכן ממש"כ (בהמשך) "בשאר טעויות כגון השמטה ושינוי לשון פסולה דבעינן ככתבם ולשונם אלא שאם היו הטעויות בכתיבה וקראן על פה יצא", איכא למשמע, שבאמת המגילה פסולה, והוא רק דין בהקריאה. (וראה כע"ז בפ"י ר"א מן ההר מגילה יט, ב ד"ה ומחו, לגבי מגילה התפורה בחוטי פשתן, ד"איכא מ"ד דאע"פ שהמגילה פסולה יצא ידי קריאה". וכ"מ עד"ז בפנ"י מגילה יט, ב – בענינו. ולהעיר מחי' רי"ז הלוי מגילה פ"ב). ומ"מ, עדיין לא העלינו ארוכה, מדוע לא יברך על מצות קריאה לחוד.

שאינן לה משמעות כלל אלא אם נצרף אותה לתיבה אחרת].

צריך לוודא שקורא מתוך הכתב⁷³. בדיעבד, אם קרא מיעוטה בעל-פה יצא⁷⁴.

73) ונחלקו הפוסקים בגדר קריאה מתוך הכתב, כשמעיין בחומש לפני קריאת הפסוק במגילה, או כשמעיין במגילה וקורא תיבה או שורה הבאה. ויש שדנו בהנ"ל בנוגע לקריה"ת – ראה שו"ת הרדב"ז ח"ג סתר"ה. התעוררות תשובה סתפ"ה, ע"פ שו"ת רעק"א ח"א ס"ל. א"א מבוטשאטש סי' קמב ס"ב. משנ"ב סתר"צ סק"ל. וראה שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' יט. הליכות שלמה תפילה פי"ב סי"ח. שו"ת משנה הלכות ח"ז סי' יט.

[ובפשטות, אף שמקילים במגילת אסתר לפי שנקראת אגרת (וראה בהערה הקודמת), הרי לאידך קריאת המגילה מתוך הכתב במגילה חמירא טפי, שבקריה"ת היא רק מדין א"א רשאי לאומרם בע"פ, משא"כ במגילה שצ"ל זכירה "בספר" – ראה פיה"מ מגילה רפ"ב. יראים סרס"ח. סמ"ג הל' מגילה. לבוש סתר"צ ס"ג. אבל ראה פי' ריבב"ן מגילה יז, א ד"ה קראה. וראה לקו"ש חט"ז ע' 352 ושם הערות 5-6. שם ע' 357 הע' 42. חכ"ו ע' 223 ואילך. וראה כרם מנחם לידידנו הר"מ שי' והבה ח"א סי"א סק"ה. וש"נ. כן להעיר מפ' המכתם מגילה יז, א ד"ה קראה, שבקראה ע"פ לא יצא, שיותר נראה סיפור מעשה הנס כשקוראין אותה אגרת. ולכא' גם בזה קולא וחומרא. ולהעיר מקונטרס חנוכה ומגילה טורצין ס"ד בהגה – ע' יד (השני) בשם הגרי"ז. ושו"ר שקור"ט עד"ז בשפתי יצחק מגילה סל"ה].

כמו"כ שקור"ט בקורא מתוך הכתב, אבל לא במקומו, והיינו שקרא אותו פסוק (כגון "וידבר ה' אל משה לאמר") במקום אחר בס"ת (ראה שו"ת הר צבי ח"א סס"ו). הליכות שלמה חנוכה פי"ז ס"ח. וישמע משה סנ"א). ונפק"מ טובא במגילה, לגבי קריאת מלת "ואת" שבעשרת בני המן. ויש לדון בזה גם משום קראה למפרע דשייך רק במגילה, ראה גם להלן הערה 75.

74) ובשערי אפרים ש"ו סנ"ט ובפת"ש שם מחדש, שאף שיוצא בדיעבד בהשמיט הסופר תיבות עד חצי, מ"מ הקורא ביחיד אינו מברך כשאינה כתובה כדינה. והובא בסידור דה"ח דיני קריאת המגילה ס"ב (ואינו מדברי המחבר, ונוסף ע"י בעל קיצור שו"ע). ואף שרב גוברי' דהשע"א, מ"מ שתיקת וסתימת כל הפוסקים משמע שלא כדבריו. וכבר העיר בזה בהליכות שלמה מועדים פי"ט ובהערה 3 שם. וראה גם ברכת הבית שנה"ב בשערי בינה סקי"ב שיכול לברך עלי'. וגם מסברא צ"ב, שכיון שקריאתו כשירה מדוע לא יברך. ומדברי שע"א משמע קצת, שהבין שבאמת המגילה פסולה, וקריאתו היא רק לפרסומי ניסא (וכ"ה בצפע"נ מגילה פ"א ה"ג. ס"ת פ"י ה"א). אבל בראשונים כתבו הטעם, שכיון שנקראת אגרת אין מדקדקין בה לפוסלה בכך (ראה ר"ן מגילה ה, ב בדפי הרי"ף ד"ה ת"ר. וכ"ה בלבוש סתר"צ ס"ג והו"ד בכה"ח סקי"ט. וראה גם שו"ת הרשב"א ח"א סתרי"א. מאירי מגילה יח, ב. ובחי' הרמב"ן מגילה יז, א ד"ה הא דתנו, והובא בר"ן שם: דכיון דפסול דמקצת היא כשרה כאגרת, שאילו בס"ת שהשמיט בה אות אחת פסול, אלא קל הוא שהקלו במגילה משום אגרת. גם ברמב"ם מגילה פ"ג ה"י משמע שהוא דין בגוף כתיבת המגילה שהמגילה כשירה בכה"ג). אמנם, מלשון הרמב"ן (שם לפנ"ז) ש"בדברים שחוץ לגופי' לגמרי כגון קריאה שלה שדינה בהם כדין אגרת", וכן ממש"כ (בהמשך) "בשאר טעויות כגון השמטה ושינוי לשון פסולה דבעינן ככתבם ולשונם אלא שאם היו הטעויות בכתובה וקראן על פה יצא", איכא למשמע, שבאמת המגילה פסולה, והוא רק דין בהקריאה. (וראה כע"ז בפ' ר"א מן ההר מגילה יט, ב ד"ה ומחו, לגבי מגילה התפורה בחוטי פשתן, ד"איכא מ"ד דאע"פ שהמגילה פסולה יצא ידי קריאה". וכ"מ עד"ז בפנ"י מגילה יט, ב – בענינו. ולהעיר מחי' רי"ז הלוי מגילה פ"ב). ומ"מ, עדיין לא העלינו ארוכה, מדוע לא יברך על מצות קריאה לחוד.

באם עוקב אחר הקריאה ממגילה מודפסת (בחומש וכיו"ב) אין לו לקרוא ביחד עם הקורא, אלא אם החסיר כמה מילים⁷⁵, שיכול להשלימם בקריאה מהנדפס – בלחש אבל באופן שישמיע לאזניו (ולא רק בחיתוך שפתיים). וכשאינו מסוגל לשמוע מחמת הרעש דינו כלא השמיע לאזניו) – וימשיך לקרוא עד ששייג את הקורא, ואז ימשיך לשמוע. (אבל אין להשלים מה שהחסיר תוך כדי שמיעת המשך הקריאה מהקורא, שה"ז כקורא למפרע, ואם קרא למפרע רק תיבה אחת לא יצא⁷⁶. ואם ירצה בדוקא, יכול גם לקרוא כל המגילה מלה במלה עם הקורא מתוך החומש ולהתנות שבאם אינו שומע מלה מסויימת מהקורא יוצא ידי חובתו במלה הנ"ל בקריאה שלו). ועדיף שישלים את שהחסיר בשמיעתו בקריאה מתוך מגילה כשרה, ועל כן ראוי ונכון שתהא לפני כל א' מגילה כשרה.

(75) פחות מחצי המגילה, כנ"ל.

ואם החסיר השומע בתחילתה או בסופה או ענין שלם – ראה בבה"ל סתר"צ ס"ג ד"ה דוקא. שו"ת עמק התשובה ח"ג סס"ב.

ועשרת בני המן י"א שה"ה כענין שלם – ראה שו"ת שבה"ל ח"ג ספ"ח. ח"ז סק"ט (בישוב קושיית הפמ"ג. והביא כן מכה"ח סתר"צ סקכ"ג בשם פתחי עולם שם סק"ג. ושם הוא מס' האשכול – עייג"כ בנחל אשכול הל' ס"ת סט"ו). וכבר קדמו בשו"ת תשורת שי ח"א סע"ט. חסל"א מהדו"ק או"ח סס"ז. אבל ראה שו"ת שנות חיים הל' סת"ם סנ"ב.

ועפ"ז נראה דעדיף לקרותם שלא בנשימה אחת מלקרות כל הענין בע"פ (לדעת הבגדי ישע או"ח סתר"צ ס"ד. וכש"כ בהשומע מן הקורא, ע"פ עמק התשובה הנ"ל). אבל, להעיר משו"ת קנה בשם ח"ד סל"ז.

ואף גם כשיקרא רק חלק בע"פ – ראה שו"ת שבה"ל ח"ז שם, שאפי' השמיט חלק מעשרת בני המן מעכב. [אלא שכמ"פ רגיל שהקורא משמיט רק מלקרוא מלת "ואת" מתוך הכתב. ואף גם זאת, שרגיל הדבר, שקורא מתוך הכתב אבל לא במקום שצריך לקרוא כעת – ראה לעיל הערה 73. וראה כה"ח סתר"צ סקצ"ז. ויש שדנו בזה גם מדין קראה למפרע (ראה שלמי תודה פורים סי"ז סק"ג. ויאר לנו ופורים סתר"צ ס"ג סק"ז ע' כא). קובץ והאר עינינו ע' 54]. והוא מחודש. וראה גם בהערה הנ"ל, כשקורא תוך כדי דיבור אחרי שראה את התיבה בתוך הכתב, וכעת מסתכל בתיבה הבאה, אם נחשב מתוך הכתב].

וגם את"ל שיוצא בדיעבד, עדיף להחמיר בדין קריאה מתוך הכתב, שהיא בגוף הקריאה. וגם שעובר על איסור אמירת דברים שבכתב בע"פ (ובפרט, את"ל שבקראה ע"פ עד רובה יצא רק מחמת גדר קריאה משום פרסו"ג, ולא מצות קריאה מתוך הספר, ראה עד"ז בהערה הקודמת לענין השמיט הסופר אותיות. ואכ"מ). ושור"ר שכ"כ כמה מאחרוני זמנינו.

ולכאורה כדאי שהמתקשה לקרוא גם מתוך הכתב וגם בנשימה אחת, יקרא ב"פ, פעם מתוך הכתב ופעם בנשימה אחת, ולפמ"כ בא"ר סקי"א שלכתחילה כשלא קרא בנשימה אחת טוב לחזור ולקורא בנשימה אחת, ובפרט שלכמה דעות לא יצא כשהפסיק ביניהם, אך דלא קייל"ן הכי. וסמך לדבר מהמנהג שהקהל אומרים בנשימה אחת שלא מתוך הכתב ואח"כ חוזר הקורא וקורא מהכתב.

(76) ושקו"ט באחרונים בקורא לעצמו ושומע בבת אחת המשך הקריאה, אם בבת אחת הוא בגדר קריאה למפרע. ואכ"מ.

חייבים לשמוע כל מילה מקריאת המגילה, מתחילתה ועד סופה, לפי הסדר. מי שלא שמע אפילו מילה אחת – לא יצא. אבל אם שמע ולא כיון בכל מילה יצא, ואם היה לבו פונה ומחשב דברים אחרים לא יצא. ולכן נכון לעקוב אחרי הקורא מתוך מגילה כשרה, או לפחות עם מגילה מודפסת.

ארבעת הפסוקים של גאולה שאף השומעים אומרים אותם בקול (לפני שיקראם בעל הקריאה) הן: "איש יהודי וגו'". "ומרדכי יצא וגו'". "ליהודים היתה וגו'". "כי מרדכי היהודי וגו'", ומזדרזים לסיימם טרם שיקראם בעל הקריאה.

עשרת בני המן נקראים אף הם בקול ע"י הציבור ובנשימה אחת, החל מהמלים "חמש מאות איש" ועד "עשרת".

במנהגי חב"ד לפורים כתוב שמכים "המן" איזה פעמים במשך הקריאה (במקום שנזכר באיזה תואר: "האגני", "הרע" וכיו"ב). וימתין הקורא מלקרוא עד שיגמרו הקהל להרעיש.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: משחקים מסוכנים כמו פיקות ונפצים עלולים לגרום לנזקים חמורים. אין לשמור פיקות וקפצונים בכיס מחשש להתפוצצות, ואין "לירות" אותם בקירבת האוזניים והעיניים.

מנענעים את המגילה באמירת "האגרת הזאת", "אגרת הפורים הזאת השנית".

ברכת "הרב את ריבנו" (שאחר קריאת המגילה) נאמרת רק כשהקריאה היתה בציבור, אבל לא ביחיד⁷⁷.

מברך ואח"כ כורך את המגילה⁷⁸.

גברים המסופקים⁷⁹ אם חיסרו מלה בקריאת המגילה

77 כך פסק אדה"ז בסידורו.

וב"מנהגי האדמו"ר" – "מובן שאין זה הוראה לרבים" – שמברך גם ביחיד. וראה לקו"ש חל"א ע' 279. ולהעיר משיחת ש"פ תולדות תשמ"ח ע"ד מנהגים שנתגלו רק ליחידי סגולה, להיותם ענינים השייכים להם.

78 וראה שיחת פורים תשט"ז. וכמ"פ ראינו מעשה רב להתחיל בכריכת המגילה קודם הברכה ולסיים אח"כ.

79 בספק שאינו שקול, י"ל שחזקתו ששמע.

בספק אם טעה הקורא (בטעות שמשנה המשמעות), יש מקום להקל. ובקריאת היום, נכון להחמיר, ומי שברור אצלו שהקורא לא טעה, אף שאחרים מכחישים אותו, ודאי פטור מלשמוע עוד הפעם.

ובנשים, אולי יש לצרף בתור סניף מש"כ בלקט יושר ע' 156 שא"צ לשמוע חיתוך האותיות, שמצותן רק בשמיעה. [ולהעיר מראבי"ה סתקס"ט: מידי דהוה אנשים וע"ה ומסקינן אלא פרסומי ניסא פי' שיודע לשאול ומפרסמין להם הנס. ויל"ד. וראה מוע"ז ח"ב סי' קע (אמנם הוא ר"ל שלפ"ז גם הקורא א"צ לקרוא כדבעי. וראה צביון העמודים על הסמ"ק סי' קמח סק"ח שדחה דבריו. ולהעיר, מריטב"א

ביום, חייבים לחזור ולשמוע משם ואילך (ללא ברכה), ואם היא מלה שאינה מפסידה הקריאה, כלומר שאינה משנה משמעות הענין, יש מקום להקל. ובקריאת הלילה, בכל אופן יש להקל. בנשים, יש להקל גם כן אפילו בקריאת היום.

השואל מגילה מחבירו רשאי להניח לאחר לקרוא בו ברשותו, ואינו חושש שמא אין רצונם של הבעלים שיהיה פקדונם ביד אחר, כיון שעדיין הוא בביתו וברשותו, וגם אין לחוש כלל שמא המשאיל אינו רוצה להשאיל ולעשות חסד אלא לזה ולא לזה, שכיון שאנו רואים שעשה חסד בממונו והשאיל לזה, מן הסתם אינו מקפיד בחסד זה שעשה גם על אחר. ובלבד שיקרא יחידי ולא עם אחר, אפילו עם השואל, כי לא השאיל אלא לאחד ולא לשנים, ואין לנו לעשות חסד עם ממונו שלא מדעתו, אפילו כל שהוא, יותר ממה שראינו בעינינו שכבר עשה מדעתו⁸⁰.

הלכתא למשיחא: "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר, והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה, שאינן בטלין לעולם"⁸¹.

ב. אמירת "ועל הנסים"

אומרים "ועל הנסים" בתפילת העמידה ובברכת־המזון, הן בליל פורים והן ביום, כדי להודות לה' על הנסים.

בתפילת העמידה אומרים זאת בברכת "מודים". דין השוכח, ראה בהערה⁸².

מגילה ד, א, שבקריאת הלילה בני הכפרים קורין כאו"א כפי מה שיודע. ובדרך רמז, ילה"ע מממש"כ הר"ן (מגילה ד, א בדפי הרי"ף) שמה"ט תיקנו הברכה על מקרא מגילה, ולא לשמוע כבשופר, שבמגילה יש פיסוק אותיות שצריך לשמוע. וראה שלמי המועדים מורגשטון ע' קלה, שר"ל עפ"ד שו"ת מרחשת ח"א סכ"ב שבנשים א"צ לקרוא מתוך הספר. (והדברים מחודשים). אבל מסתימת הפוסקים נראה שלא חילקו בכך. וגם בלקט יושר גופי' כתב כן (לעיל ע' 155 – בסימני הדרשה) רק בדא"פ. וראה גם ישועו"י סתרפ"ט סק"ג. ולהעיר גם מפמ"ג סתרפ"ט בא"א סק"א. משנ"ב שם סק"א. כה"ח סק"ג. ובלא"ה, י"א שחייבות בקריאה. וראה בארוכה שפתי יצחק מגילה ס"ט].

80 ע"פ שו"ע אדה"ז שאלה ושכירות ס"ד. אבל מסתבר שאם השואל אוחז בעצמו במגילה, והשני רק מסתכל בה, אין חשש.

81 רמב"ם סוף הלכות מגילה. ומקורו – ראה בלקו"ש חכ"ו ע' 222. ונת' שם ע' 226 ואילך.

82 שכח לומר ועל הניסים בתפילה ונזכר לפני שאמר את השם בברכת הטוב שמך – חוזר ומתחיל ועל הניסים. (וראה בנספח שבסוף החוברת דאשתקד בארוכה). אבל אם לא נזכר עד לאחר שאמר את השם אינו חוזר (יש אומרים שיאמר לפני יהיו לרצון השני: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר וכו'").

אין לדלג לכתחילה ועל הנסים כדי שיוכל לענות קדושה ומודים. אומרים בברכת המזון, בברכת הארץ ("נודה לך") ועל הנסים. דין השוכח, ראה בהערה⁸³.

י"א שצריך לומר "מגדול" בסיום ברכת המזון בחנוכה ובפורים, אך "מעשה רב"⁸⁴ לומר "מגדיל" בחנוכה, ולכאורה כן הוא גם בפורים. בנוגע לברכת שעשה ניסים ושהחיינו על עיצומו של יום – ראה בהערה⁸⁵.

טעה ואמר "בימי מתתיהו וכו'", אם נזכר לפני שאמר "שמונת ימי חנוכה אלו", חוזר ואומר "בימי מרדכי וכו'", וגומר תפלתו. ואם כבר אמר תיבות הנ"ל, אף שחוזר ואומר "בימי מרדכי וכו'", וגומר תפלתו, מ"מ אח"כ מתפלל עוד הפעם תפלת נדבה, כיון שאמר שקר גמור בתפלתו (וע"פ אג"ק חט"ז ע' ב, וכפס"ד קצוה"ש סכ"א בבדה"ש סק"ח וסק"ט בדעת אדה"ז (סי' קח סי"ח). אבל אמירתו "בימי מתתיהו וכו'" אינו בגדר שקר. ולהעיר ממג"א סתרצ"ג סק"א שאמירת על הנסים בשאר ימים, ה"ה כמאורע שלא בזמנו. וכ"ה בדה"ח סל"ג סק"צ שהוא שקר גמור. אבל ראה דמשק אליעזר לנדא סוסי' קח. ומ"מ, יש לחלק, שבשאר ימות השנה ל"ש לומר "עה"נ כו' שעשית כו' בזה"ז", משא"כ בפורים. ומש"א בימי מתתיהו – הו"ע בפ"ע. אבל במקו"ח סי' קח סוס"ק יב נראה דס"ל שאמירת עה"נ שלא בזמנו אינו שקר (ואולי מיירי רק כשהקדים יום א', דשייך שפיר לומר "בזה"ז"), ועכ"ז נשאר בצ"ע אם מחזירין כשהחליף מפורים לחנוכה. וראה שו"ת שלמת חיים (מהדורת תשנ"ה) סי' שצא). ואם כבר אמר שם השם שבחתימת הברכה, גומר תפלתו כרגיל, ומתפלל עוד הפעם תפלת נדבה.

אמר ועל הנסים וטעה והמשיך כנוסח ברכת המזון ואמר "ועל הכל", אם נזכר לפני שאמר "ואכלת ושבעת גו'", יחזור ויאמר "ועל כולם יתברך". אבל אם כבר אמר "ואכלת גו'" דינו כשח באמצע התפלה שחוזר ל"רצה". ואם נזכר אחרי שאמר "יהיו לרצון" השני, חוזר לראש התפלה.

83) אם שכח לומר ועל הנסים ונזכר לפני שאמר את השם בחתימת ברכת על הארץ ועל המזון, חוזר ומתחיל ועל הנסים (וראה בנספח שבסוף החוברת בארוכה). אך אם נזכר לאחר שאמר את השם אינו חוזר שהזכרת פורים אינה חובה כלל בברכת המזון. ומכל מקום יכול לומר בתוך הרחמן, שכשיגיע אצל הרחמן (הוא יזכנו), יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי וכו'". וכן יש לנהוג.

טעה ואמר "בימי מתתיהו וכו'", אם נזכר לפני השם שבחתימת הברכה חוזר לתחילת הברכה. ואם כבר אמר שם השם שבחתימת הברכה, אינו חוזר.

אמר ועל הנסים וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ועל כולם יתברך", יחזור ויאמר "ועל הכל" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סקכ"ה מטעם אחר, עיי"ש). ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "הטוב שמך", מסיים "למדני חקיד" וחוזר ל"ועל הכל". ואם סיים ואמר "על הארץ ועל המזון" יצא.

84) בהתוועדות קודש זאת חנוכה ה'תשל"ח.

85) ראה מאירי מגילה ד, א. מג"א סתרצ"ב סק"א ובלבו"ש לשם. מו"ק שם. בה"ל שם ס"א ד"ה ושהחיינו. לקו"ש ח"א ע' 346. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 738 ואילך. וראה שיחת ש"פ צו תשי"ד. ועצ"ע.

ג. מתנות לאביונים

כל אחד ואחת, כולל קטנים מגיל חינוך (ואפילו ספק אם הגיעו לחינוך), וגם מי שהוא עני בעצמו, חייב לתת ביום הפורים (ולא בליל פורים או במוצאו) לפחות לשני עניים כסף או שווה כסף, לכל אחד לכל הפחות בשווי פרוטה, לערך 5 סנט לכל עני⁸⁶. כמובן שזהו השיעור המינימלי, אך נכון וראוי להרבות במתנות לאביונים. וראוי ליתן למה שיותר עניים⁸⁷.

מי שאינו מוצא עני יכול לייחד בפורים את הכסף על מנת לתתו אחר כך, או לתת לגבאי צדקה.

יש שכתב לדקדק לשלוח לעניים מרודים ומפלגים הנקראים אביונים⁸⁸. ולמעשה, כתבו הפוסקים שכל מי שהוא בגדר "עני" בכלל. והיינו, מי שאין לו כדי פרנסתו ופרנסת בני ביתו⁸⁹.

יש להחמיר שאשה נשואה וכן ילדים הסמוכים על שולחן אביהם לא יסתפקו בכך שהבעל והאב נתן "מתנות לאביונים" אלא יתנו משלהם⁹⁰.

אין מדקדקין במעות פורים, אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו.

נהגו ליתן דמי פורים לכל עובדי עבודת הקדש הרבנים והחזנים והשמשים והמלמדים, וכן למוסדות התורה וכו', שעניניהם של אלו

86 ריטב"א מגילה ז, א. משנ"ב סתרצ"ד סק"ב. וראה שיחת ז' אד"ש תשל"ו. שיחת פורים תשכ"א. שיחות ש"פ משפטים ופורים תשכ"ג. לקו"ש ח"ב ע' 537. ח"ד ע' 1285. וראה אג"ק חכ"ב ע' תכג. ועייג"כ אג"ק ח"כ ע' קעז.
87 ב"ח סתרצ"ה.

88 כ"ה במקו"ח לחו"י בקיצור הלכות סתרצ"ד ס"ג. (ולהעיר גם מארץ צבי שבהערה 91. וסותר מש"כ בארץ צבי שבהערה הבאה). ולהעיר, שבמפרשי המקרא (ראב"ע בנוסח ב. ועוד – מגילה ט, כב) הובא הפי' בלשון הכתוב "מתנות לאביונים", שתאב לכל דבר. ותוכן הענין הובא גם בכמה שיחות קודש (בנוגע לההוראה בעבודת ה') בדיוק הלשון "מתנות לאביונים", אביונים שלמטה מעניים (וראה לקו"ש ח"ב ע' 402).

ומ"מ, בנוגע להלכה יוצא בכל עני, כמ"ש הפוסקים, וכדלקמן בפנים. וכן סתימת לשון הרמב"ם והטושו"ע ושאר הראשונים ("לעניים"). וגם המקו"ח כתב כן רק להידור ודקדוק מצוה. ועוד, שכל שאינו מתבייש לבקש ה"ה אביון כפשוטו (ע"פ ב"מ קיא, ב ופירש"י – הובא באחרונים לעניננו. וראה גם רשימת פורים ש"ת – חו"ו. לג). ולהעיר מסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 296 שאביונים ל' רבים כולל כל סוגי אביונים. ועד"ז הוא בשיחת י"א ניסן תשל"ד שמצות מתל"א לשני אביונים, היינו ב' הסוגים, הן התאב לכל דבר והן בקצה השני, עיי"ש.

89 ולהעיר מפקי ריקאנטי סנ"ח (לענין צדקה): הכל לפי פרנסתו ופרנסת ב"ב ולפי מה שהוא רגיל בתענוגים. וראה גם שו"ת הרדב"ז ח"ד סי' א'רל. ובארץ צבי (מועדים פסח תרפ"ד – ע' מג) שכל שאין לו סוס לרכוב נק' ג"כ אביון. אבל בלקו"ש דלעיל, שתאב לכל דבר, וגם סוס לרכוב עליו אם רגיל בכך.

90 וראה מג"א סתרצ"ה סקי"ד. א"ר סקי"ג. אג"ק ח"כ ע"ש. לקו"ש שם.

נשואות לדמי פורים, אבל אין יוצאים בזה יד"ח מתנות לאביונים. "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים"⁹¹ מלהרבות בסעודתו ובשילוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה".

את השיעור המינימלי של מתנות לאביונים אין ליתן מכספי מעשר.

נזכר אחרי השקיעה (7:08) שלא נתן עדיין מתנות לאביונים, או משלוח מנות, יזדרז ליתן מיד לפני צאת הכוכבים.

הלכתא למשיחא: בספר השיחות תש"נ⁹²: "ויש לעיין כיצד יהי קיום המצוה ד"מתנות לאביונים" כשיקויים היעוד "אפס כי לא יהי בך אביון"⁹³94".

91) וראה במ"מ וציונים להל' יומית אות רמט במקור הענין וגדרו.

92) ח"א ע' 310 הערה 114.

93) פ' ראה טו, ד.

94) ולהעיר מאג"כ ס"ע תכב. וראה גם מעיל צדקה סי' א' שלח וסי' א' תקעג. וכן הקשו בשו"ת שיח יצחק סע"ח. ארץ צבי מועדים (זכור תרפ"ג – ע' ריא). שו"ת ויצבור יוסף סמ"ה סק"ב. ונסמנו בקובץ נזר התורה אדר תשס"ז ע' רצא. ולהעיר מס' אהלים למהר"ל דיסקין לשו"ע או"ח סוסי' תרצד. אבל בחי' הפלאה כתובות קי, ב ד"ה כתוב שלא יהיו עניים אבל יהיו אביונים. ויש להעיר גם מדרושים נחמדים למהר"ם שיף (נדפסו בסוף מס' חולין). וכ"כ בשו"ת מהר"י אסאד חאו"ח סר"ו ד"ה ואעתיק שבזמן שקיבלו פורים כיו"ט הי' אסור במתנות לאביונים ביו"ט.* [אבל ראה יערות דבש ח"ב (דרשות בק"ק אה"ו דרשה ו' (בדפוס ווארשא – קמב, א)). שו"ת שאילת יעקב ח"ב סנ"ח סק"ד. שפ"ח מגילה ה, ב ד"ה מלאכה]. והרי י"א שלעת"ל יהא דינו כיו"ט (כדלעיל).

* והנה, במהר"ם שיף שם הוא "ע"ד ההלציי". ומ"מ צ"ב קצת, שהרי מתל"א הוא במיני מאכל ג"כ (רמב"ם מגילה פ"ב הט"ז. שו"ת תרוה"ד ס' קיא. וראה פמ"ג סתרצ"ד במ"ז סק"א. וכ"מ במגילה ז, ב. אבל לרש"י ל"ג מתל"א שם). ואדרבה, במאכל עדיף טפי דמקרבא הנייתי' (ראה שו"ת כת"ס או"ח סי' קלט ד"ה ויש לעיין. שו"ת שיח יצחק יו"ד סי' תלג ד"ה ומדי. קנין תורה ח"ג סי' קב סק"א. ולהעיר מאג"ק ח"א ע' רג).

ועד"ז צל"ע במש"כ במהר"י אסאד שם שאסור ביו"ט משום מתנה (ועיי"ש הטעם דמשלו"מ שאני ומוותר), והרי לצורך מצוה מותר (ראה לענינו בשו"ת חתן סופר סע"ב סק"ה). וכה"ק בזכרון סופרים מגילה ד, ב. וכש"כ בנותן מאכלים לצורך שויר"ט, וכדקיי"לן (שו"ע או"ח סי' תקכה ס"ב) שגבאי צדקה גובים ביו"ט כדרך בחול. וראה גם שו"ת יחו"ד ח"ו סמ"ה בהערה. אלא שלעיל שם (בד"ה נ"ל) מ' דר"ל שצ"ל במעות דוקא, ולכן אא"פ בשבת. ועצ"ב דא"כ הול"ל להדיא משום מוקצה. ויותר נ' בכוננתו שר"ל שא"י במיני אכו"ש הראויים למשל"מ, אבל יוצא יד"ח בשאר מתנות. וראה שו"ת דברי יציב או"ח סי' רח"צ. וג"ז צ"ע, וכנ"ל. וראה זכרון סופרים מגילה ז, ב מש"כ לבאר בדבריו.

ומה שהוכיח שם מזה שעניניהם של עניים נשואות ולכן אין קורין בשבת (מגילה ד, ב ובפירש"י ד"ה נשואות) – הנה, עד"ז כ' בטו"א מגילה שם ד"ה מתנות, אבל

ד. משלוח מנות

כל אחד ואחת, כולל קטנים מגיל חינוך (ואפילו ספק אם הגיעו לחינוך) חייב לשלוח ביום הפורים (ולא בליל פורים או במוצאו) לפחות לאחד מרעיו, איש לאיש ואשה לאשה (ולא להיפך⁹⁵), לכל הפחות שתי מנות (שני סוגי מאכל שונים⁹⁶, מוכנים לאכילה

שם שיוצא גם בשו"כ ככסף, אלא שעיקר מצותן במעות המוקצין בשבת. וכע"ז במחה"ש סתרפ"ח סק"י שע"פ רוב הוא במעות. וכן יל"פ במג"א סתרצ"ה סקט"ו, ולא שצ"ל מעות דוקא (ראה בפי' עיטור סופרים דלקמן). וכ"מ ברמב"ם שהקדים מעות למיני אוכלין (ראה שו"ת חתן סופר שם. שיח יצחק שם). ואו"ל ולפרש כן בתרגום אסתר (ט, עב) ומעהא דצדקתא. וי"ל שמשו"ה כשקיבלוהו כיו"ט לא תיקנו במתל"א כיון שעיקרה במעות (וכ"כ בשביל הצבי אסתר ט, יט. ועוד. וכע"ז בקנין תורה שם סק"ב)

אלא, שבעיקר הראי' מזה שאין קורין מגילה בשבת מחמת מתל"א – יל"פ משום הוצאה (ראה בשפ"ח מגילה לפירש"י שם בפי' בתרא), או עובדין דחול (ראה חזו"א סי' קנה סק"א). וגם אם נאמר משום מוקצה (כפי' הא' בשפ"ח), י"ל דקאי במגבת פורים ולא מתל"א כפשטי' – עיי"ש בשפ"ח בדדבור שאח"ז. וכ"מ בחי' ריטב"א שם. וגם ברש"י כ' בל' מתנות האביונים ולא לאביונים (וכ"כ גם בד"ה גובין). וראה זכרון סופרים שם באו"א.. ולהעיר שבמאירי (שם ב, א ד"ה אע"פ) ועוד כ' שגם משלו"מ אא"פ בשבת. ועכצ"ל כנ"ל.

איברא, שמצינו שצ"ל מאכל דוקא – ראה מס' סופרים פכ"א ה"ד ובפי' כסא רחמים שם. אלא שגם הוא העיד שאין המנהג כן. ובשמחת יהודה לשם (יא, ג) מפרש שגם במעות יוצא יד"ח, אלא שהי' מנהגם במיני מאכל דייקא. וראה בפי' עיטור סופרים לשם, שנותן מעות לגבאי (דס"ל שצ"ל מעות דוקא), והוא מחלק מים ומזון. ועו"ל דקאי במגבת פורים ולא במתל"א. והעיקר, שבכ"מ מפורש להדיא שיוצא במעות או באוכלין.

95) כ"ה ברמ"א סתרצ"ה ס"ד להלכה. ואף שנתקשו בזה בכ"מ מכמה טעמים, שכל הענין דסבלונות הוא חשש בעלמא, ובנדו"ד ה"ז חומרא רחוקה (שבד"כ אין עדים בשעת מעשה, ולא היו שידוכין לפני"ז, ואינו ניתן דרך אהבה וחיבה, וגם לא בשתיקה כ"א בתור משלוח מנות, ועוד שבמאכל ומשקה ליכא חשש סבלונות, ובזמנינו מסבלי והדר מקדשי, שרגיל ששולחים מתנות לפני קדושין, וכיון דאזלינן בתר מנהגא הרי בפורים נהוג מתנות מצ"ע ללא קדושין, וכש"כ שאין לחוש בידוע שלא קידשה, ובפרט בנשוי כבר, ולאחרי חדרגמ"ה, או תקנה שלא לקדש ללא הורמנא ממרא דאתרא, וכן בשולח לאשת איש, וגם כעת נוהגים לקדש רק תחת החופה, ונוהגים לכתוב תנאים, ומה גם באשה השולחת לאיש, ועוד דמאי שנא משאר מתנות שאין מקפידין בכך גם בין חתן לכלה. ובדא"ג ילה"ע שבשו"ת רא"ם (סי"ט ד"ה עוד כתב) כ' שמנהג צניעות לשלוח מתנות מאם החתן לכלה) – מ"מ, אין לזוז מד' הרמ"א, שכ' שאין לשלוח לכל נשים מחשש שמא יבוא לשלוח לאלמנה. ובנ"י יוצאים ביד רמ"א. וראה שו"ת חלקת השדה ס"ט שביאר הענין בטו"ד.

96) בכ"מ הובא כן מערוה"ש סתרצ"ה סי"ד. ושם ר"ל ולפרש כן בפי' מש"כ הרמב"ם (מגילה פ"ב הט"ו) שתי מנות של בשר. והאריכו בזה בכ"מ. ובאמת, בראש יוסף מגילה ז, א נסתפק בזה. ונראה מדבריו שנוטה לומר שא"צ ב' סוגים. וראה א"א מבוטשאטש סתרצ"ה ד"ה צריך. אבל כ"ה להדיא ברלב"ג אסתר ט, כב. וכ"ה באג"ק ח"כ שם. חכ"ב ע' תנכ. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1288. וראה התמים אדר תשס"א.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לט

מיידית. ולדוגמא: תפוח וסוכריה. חתיכת עוגה וסודה או מיץ⁹⁷. אפשר גם מאכלים כאלו שברכתם שווה) כדי להרבות ריעות. וכל המרבה לשלוח מנות לריעים משובח⁹⁸. (במנהגי האדמו"ר בספר המנהגים: משלוח מנות לשלשה אנשים מאכל ומשקה⁹⁹). [וכבר נזכר לעיל שמוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשילוח מנות לרעיו],

לטעמי המצוה (והנפק"מ בהלכה) – ראה בהערה¹⁰⁰.

יש להחמיר שאשה נשואה וכן ילדים הסמוכים על שולחן אביהם לא יסתפקו בכך שהבעל והאב שלח "משלוח מנות" אלא ישלחו "משלוח מנות" משלהם.

נוהגים לשלוח "משלוח מנות" באמצעות שליח¹⁰¹, ובשליחות זו

97) ראה לקו"ש ח"ב שם. אג"ק ח"כ שם. וראה מה שהארכנו בגליון התמים שם. ושם הובא שיש המהדרים לשלוח מאכלים מתוקים ומיני מתיקה – ראה נמוק"י מגילה ז, א. א"א מבוטשאטש סי' תרצ"ה.

98) ול' הלבוש סתרצ"ה ס"ד: המרבה לשלוח לרעהו. ומ' גם להרבות לאדם א'. ולהעיר מס' יוסף אומץ (מנהגי פראנקפורט) סתרצ"ט שדרך העולם לעשות שחוק והיתול במינים ממינים שונים של משלוח מנות הן ביום והן בלילה. ויכול לעשות כן אחר שקיים המצוה כהלכתה במנות חשובות, לפחות פעם אחת. ובמנהגי אמשטרדם ע' קמט שתיקנו שאין לשלוח יותר מג' מינים.

99) ראה התמים שם בארוכה.

100) לטעמי המצוה (והנפק"מ בהלכה) – ראה בארוכה שיחת פורים תש"כ. פורים וש"פ תשא תשל"א. לקו"ש חט"ז ע' 367 ואילך.

101) במשנ"ב סתרצ"ה סקי"ח הביא שבשו"ת בנין ציון סמ"ד נסתפק אם יוצא כשהביא המנות בעצמו. ובאמת, שם כ' שלא ראה בפוסקים שהעירו ע"ז, ושל' משלוח אינו מורה ע"י שליח דוקא. ומ"מ בסו"ד כ' שאולי לכתחילה טוב יותר ע"י שליח. (וכבר העירו בזה בשו"ת צי"א ח"ט סל"ג. אז"נ ח"ה ס"מ. יבי"א ח"ט ס"ע ועוד). וביפ"ל סתרצ"ה סקי"ט (והובא בשו"ת אס"ד מערכת פורים סוס"ו) כתב יתירה מזו, דל"מ אם שלחו בעצמו.

וכבר כתב בזה במקו"ח סוסי' תרצד (שנדפס רק בשנים האחרונות), שמצוה בשלוחו יותר בו, ואפ' במתל"א [וד"ז לא מצינו במק"א. ולהעיר מקדושת לוי לפורים קדושה שני'] דפרסו"ג עדיף (וכ"כ מד"ע בשו"ת זכר יהוסף ח"ב סס"ח).

וראה עוד טעמים: שו"ת מהר"י אסאד או"ח סר"ז (להרבות רעות. וראה משה"ק בשו"ת יד הלוי או"ח ס' קיח). התעוררות תשובה ח"ג סתרצ"ח (שלא יתבייש). וכ"כ בועץ אברהם פלאגי סמ"ח. (וכ"כ מד"ע בשו"ת תשוה"נ ח"א סת"ז). שלמת חיים או"ח שע"ח (שלא יתבטל משמחת פורים). כה"ח סתרצ"ה סקמ"א (מפני הכבוד). ויש שהעירו שכ"מ בלקט יושר ע' 158. ויל"ד.

וכן הביאו מש"כ בחי' חת"ס גיטין כב, ב, במה ששולחים ע"י כאלו שאינם בני שליחות (והובא גם בשו"ת דבר אברהם ח"א סי"ג והשמטות ומילואים לשם בח"ב. ליקוטי חב"ח ח"א ע' לו בשם החת"ס שאמר כן לרעק"א. והו"ד בס' המקנה (סופר) ח"ב שליחות וזכ' לגוי (ו, א), ובפסקי תשובה סי' קמח. וראה שו"ת משיב דברים או"ח סי' קעב. אלא שאין הכרח לפרש בדבריו דס"ל שצ"ל שליח דוקא – ראה צי"א ואז"נ שם. ובעיקר הדבר, כבר כתב מזה במקו"ח שם).

אבל רזה"פ נקטו שלמעשה א"צ שליח – ראה א"א מבוטשאטש סתרצ"ה. האלף

נוהגים להשתמש גם בקטנים.

ראוי שכל אחת מה"מנות" תהא חשובה ומכובדת, ולפחות בשיעור "כזית"¹⁰².

אבל (ל"ע) בתוך שלשים או בשנת האבלות על הוריו חייב במשלוח מנות, אך רק מאכלים פשוטים, ולא "תפנוקים העשויים לשמחה". ולא ישלח להרבה אנשים.

אין שולחים משלוח מנות לאבל (ל"ע) בתוך שלושים, או בשנת האבלות על הוריו. אך ניתן לשלוח לבני המשפחה. ואם שלחו לאבל מותר לו לקבל.

אין ללוה לשלוח משלוח מנות למלוה משום רבית¹⁰³, אלא אם כן אם היה רגיל לשלוח לו דורון קודם לכן, ובלבד שלא יתכוין עכשיו לשלוח בשביל ההלוואה, וגם לא יתן בשעת הפרעון.

עני המקבל מן הצדקה חייב במשלוח מנות. ואם אין לו, יחליף סעודתו עם חבריו.

השולח "משלוח מנות" לבית חברו, ואין החבר בבית ויקבל המשלוח רק אחר פורים – ייתכן שלא יצא ידי חובה.

נהגו העולם להקל לסמוך על השליח שעשה שליחותו (וכן במתנות לאביונים), וא"צ לברר שנתקיימה השליחות, שחזקה שליח עושה שליחותו¹⁰⁴.

לך שלמה או"ח סשפ"ג. ס' החיים סתרצ"ה. ועוד. וראה הנסמן בשו"ת יבי"א שם. וראה גם מש"כ בעל הגהות אליעזר, ונדפס ביגדי"ת ירות"ו ע' 97. וכן הוכיחו מד"מ סתרצ"ה סק"ז (ראה שו"ת מהרי"ץ דושינסקי ח"ד ס"ג. דבר אברהם ח"ב סכ"ז סק"ה. אז"נ שם. ועוד. וראה תשוה"נ ח"ב סשמ"ו). וראה מאיר עיני חכמים, אור חדש, דרוש לפורים (לתל' בעל אור המאיר – נדפס בשדה לבן, תקפ"ג (וכפה"נ הי' מוכן לדפוס כבר בשנת תק"ס) – צד, א) ליתן דוקא מיד ליד ולא ע"י שליח. בדברי רבותינו נשיאינו – ראה לקו"ש ח"ד ע' 1286. חל"ג ע' 118 הערה 39. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 94 (ושם ע' 302, שמנהג ישראל ששולחים משלוח מנות ע"י התינוקות). אג"ק – נדפס בנשיא וחסיד ע' 478 ובאג"ק חכ"ג ע' קכז. ר"ד ש"פ עקב תשמ"ג.

102) וראה שיחת פורים ה'תשכ"ג. ז' אד"ש ה'תשל"ו. וראה מה שכתבנו בגליון התמים שם הערה 5.

103) להעיר משו"ע אדה"ז יו"ד סי' קס סי"ד במוסגר שגם בצדקה לעני אסור אם לא הי' רגיל.

104) ידועה הקושיא (ראה שו"ת אחיעזר ח"ג סע"ג סק"ב. ועוד) שבשל תורה ל"א חזקה זו, ומצות פורים מדברי קבלה נינהו, וה"ה כשל תורה.

וי"ל, ובהקדם שד"ז גופא שא"א חזקה שליח עושה שליחותו הוא רק מדרבנן (אחיעזר שם סק"ג. וכ"ה בכ"מ). ועפ"ז חזי לאצטרופי כמה סברות להיתרא:

א. לכמה דעות גם בש"ת אמרינן חזקה שע"ש (וכ"פ הרמ"א יו"ד ששל"א סל"ד), ובפרט כשהמשלח יבוא לידי מכשול (ראה שו"ת נוב"י מהדו"ק אה"ע ס"ב. וכ"ה בנדו"ד שי"ב מצוה – שו"ת חלקת יעקב או"ח סרל"ה. יבי"א ח"א או"ח סע"א

בית דין צדק"ק קראון הייטס | מא

סק"א. וראה כע"ז (בענין אחר) מלא הרועים ח"א ערך רובא דתלי במעשה סקי"א. אבל להעיר מדעת הראשונים דגם לר"ש שחשע"ש אפי' בדאורייתא היינו רק בדבר מצוה (ס' הישר לר"ת חידושים סקכ"ה. רוקח סקצ"ד)).

ב. לאו כו"ע מודו שדינים כד"ק (ראה ר"ן ספ"ב דתענית).

ג. י"א שגם ד"ק דינים כשל דבריהם (רשב"א ד"ה ה"ג – מגילה ה, ב. ריטב"א ד"ה גופא – שם. וראה שו"ת יבי"א שם סק"ב להתיר מטעם ס"ס, ספק שאינו אלא מדרבנן. ואת"ל שהוא מד"ק – ספק שמא ד"ק דינים כשל דבריהם. ואת"ל שדינו כש"ת – ספק שמא גם בש"ת חשע"ש).

ד. גם להאומרים להחמיר בד"ק, לא בכ"ד דינו כש"ת, והיכא דלא איתמר לא איתמר (וכדמוכח בכ"מ בפוסקים שהקלו לפי שמגילה מדרבנן. ובנדוד"ד בפרט – שו"ת פני מבין סרל"ח (בהערות לסתרצ"ב)).

ה. משום מילתא דעבידא לאגלויי (כ"כ בענינו בשו"ת האלף לך שלמה או"ח ספ"ג. ושם שכש"כ כשחוזר ואומר שעשה שליחותו שנאמן. ואכן כ"כ בריטב"א עירובין לב, ב ד"ה אבל. אבל ראה דברי שאול סל"א ביוסף דעת סל"ד ד"ה אבל. ולהעיר ממעשרות פ"ד מ"ה. רמב"ם מעשרות פי"ב ה"ו. ושם מיירי בדמאי שדינו (לענינו) כש"ת, כדמוכח בעירובין לב, א, ועיי"ש בתוד"ה תאנים. ויל"ד בקל. ובטושו"ע יו"ד סי' קיט סי"ט מוכח שאפי' בלא ציוהו ליקח מפלוני אלא שאמר מעצמו – עיי"ש בש"ך סקל"ה. ואף דמיירי שם בגבינות גוים – מוכח שכ"ה גם בדמאי, שכ"ה ברשב"א תוה"ב ב"ד ש"ב (וצ"ע ברשב"א חולין ו, ב). ועוד ראשונים. אבל ראה בב"י שם ד"ה כתב הרשב"א (הב'). וראה מש"כ בט"ז שם סקח"י ובש"ך שם סקל"ז להוכיח שהוא אפי' בדאורייתא. וראה ביהגר"א לשו"ע שם. תורע"ק ופאת השולחן דמאי פ"ד מ"ה).

ו. לכמה דעות, במשלו"מ גם בלא עשה שליחותו יצא המשלח משום תן כזכי (ובפרט לדעת הרמ"א סתרצ"ה ס"ד שגם כשרעהו לא קיבל יצא – חלקת יעקב שם. ולהעיר משיחת פורים תש"כ. ועפ"ז א"ש שכ"ה גם למש"כ המשל"מ בכורות פ"ד ה"א (ועוד) דל"א חשע"ש אפי' בדרבנן כשתלוי ביד אחרים לקבל. ושו"מ שכ"כ ליישב בשו"ת הרד"ד או"ח סוסי' מט. ועוד להעיר שעפ"ז י"ל שבמתל"א עדיף טפי, שאפי' באומר הולך הוי כזכי בעני – שו"ע חו"מ סקכ"ה ס"ה. וראה ערך שי או"ח סתרצ"ד ס"א שבמתל"א אא"פ ליתן לשליח לפני פורים מה"ט).

ז. בדלא איתחזק איסורא יש להקל אף בדאורייתא (כ"מ ל' הרמב"ם תרומות פ"ד ה': באיסורין. וראה שו"ת בית שלמה או"ח סע"ג שרק באופן שיש חזקה אחרת כנגדו. וראה כע"ז בשו"ת אחיעזר שם. ויל"ע בנדוד"ד מצד חזקת מ"ק. ואכ"מ. אבל בשו"ת האלף לך שלמה שבחזקת חיוב יש להחמיר. וראה מה שהעיר בזה בשו"ת יבי"א שם סק"ג).

ח. בשליח שהוא ציר נאמן לשולחיו שהחזיק כך זמן רב (כבנינו וכו') חזקה שעשה שליחותו (שו"ת צ"צ אה"ע סע"ה סק"ה).

ט. כשהתחיל כבר שליחותו סומכים שגמרו (כ"מ בתורי"ד עירובין לא, ב. וכ"כ בהגהות מעשה רוקח לשו"ע או"ח סת"ט. וראה בארוכה בית אהרן הל' גיטין סקי"ט סק"ח ד"ה וכעת נבא. אבל ראה שו"ת דברי חיים אה"ע ח"א ס"ו (אליו). ובענינו – האלף לך שלמה שם, ובאו"א, שעכ"פ איתרע חזקת חיוב).

יו"ד. במקום שזה גופא המצוה לשלוח ע"י שליח א"צ לדין שליחות ול"ש לדון בגדרי חשע"ש (כ"כ לתרץ במשמרת חיים ח"א עניני פורים ע' עג. ועפ"ז א"ש הקושיא משעיר לעזאזל – ראה שו"ת אפיקי ים שם. ועוד. וראה גם האלף לך שלמה שם, שבנדוד"ד גלי קרא דמהני ע"י שליח). והיינו שאף שבודאי פשוט שצריך להגיע אליו (לרוב הדעות), מ"מ א"צ לברר שכבר נעשה, ואפשר לסמוך על החזקה מטעם הנ"ל. ואפשר להסביר הנ"ל במלים פשוטות: שאאפ"ל שיש מצוה לעשות ע"י שליח, וביחד עם זה לומר אא"פ לסמוך עליו שעשה שליחותו.

ה. אכילת סעודת פורים

ימי פורים הם ימי משתה ושמחה ואסורים בהספד ותענית. שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב.

צריך לאכול לפחות סעודה אחת ביום פורים כדי לשמוח בשמחת פורים. ויקבץ אנשי ביתו וחבריו לשמוח כראוי.

מנחה מוקדמת בעוד היום גדול¹⁰⁵ (עם ועל הנסים, ואין אומרים תחנון), ואח"כ הסעודה. מתחילים את הסעודה אחר חצות היום (בשעה 1:03), ולקראת סוף היום – כיון שעסוקים במקרא מגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים – ומנהגן של ישראל להמשיך

יא. כשהבטיח השליח שיעשה י"א דמהני (מחנה אפרים שלוחין סכ"א, ששארית ישראל לא יעשו עולה. אבל עיי"ש בסו"ד מש"כ לחלק. ועוד, שבפירש"י עירובין (לא, ב ד"ה דילמא) משמע שבלא הבטיח ל"מ גם בדרבנן. וכ"ה במאירי שם לא, ב ד"ה אמר. וראה גאון יעקב שם לב, א ד"ה ה. וראה גם שו"ת צ"צ אה"ע סער"ה סק"ח דל"ש חשע"ש אלא כשקיבל השליחות והבטיחו וסמכה דעתי, אבל לא כשמינה שליח שלא בפניו. וראה שו"ת אפיקי ים ח"ב ס"ז בהגה. נחל יצחק סע"ח סק"ב ענף ח ואילך. אחיעזר שם סק"ד. משפט שלום סקפ"ג ס"ד סק"ו. משנ"ב סת"ט סקמ"ט).

ועוד ילה"ע שבשליח שאימת המשלח עליו ומקפיד לקיים ציווי המשלח חזקה שעשה שליחותו (צ"צ שם סי' קה סק"ו). וכן בפתח השליח מעצמו שרוצה לעשות שנראה מדבריו שחפץ בהשליחות ביותר מהני (ע"פ רמב"ם מעשרות פ"א ה"ח ובנו"כ שם ומשל"מ בכורות פ"ד ה"א – צ"צ שם ושם. שם סרפ"ה סק"ד. אבל ראה מאירי עירובין לב, א ד"ה חבר. וראה גר"א לירושלמי מעשרות פ"ב ה"א – באו"א. וראה מעדני ארץ מעשרות פ"ב ה"ו).

ובמשלו"מ ומתל"א ע"י חברות וארגונים – נוסף טעם לשבח דאומן ל"מ אומנותי (ראה שו"ת צ"צ סנ"ה שם כשאומנותו בכך). וי"ל גם דל"ג מבי"ד שאין מתעצלים (עירובין לב, א). וכ"ה גם בשליח בי"ד (תומים סי"א באורים סק"ט. נתה"מ שם ביאורים סק"א).

וכן בנותן מעות לשליח סגי (ראה שו"ת אחיעזר שם סק"ג בסופו – בדא"פ. שם סק"ד ד"ה ומה שתמה. וכ"ה בערוה"ש חו"מ סקפ"ב ס"ז. ובארוכה – בבית אהרן שם ד"ה ומעתה ניתנה. וראה שו"ת שבה"ל ח"ט סרל"ז סק"ג). אבל ל"ש לומר דל"ח להא, כיון שעיי"ז ה"ז גזל בידו – שהרי יכול למוסרו לאחר פורים, או להחזירו למחרת למשלח. אמנם בארגונים מיוחדים שנשכרו לשם כך – י"ל כנ"ל. (וראה סברת השואל (בעל בנין שלמה) בשו"ת אחיעזר הנ"ל סק"ד – משום גזל שכר מצוה).

אמנם בקטן לכאורה צריך לברר כיון שאף בדרבנן כ"ה (ראה שו"ע או"ח סת"ט ס"ח ובמג"א סקט"ז. ושם שצ"ע באומר הקטן מעצמו שיעשה. ובענינו – שו"ת חלק"י שם. יבי"א שם בסופו. ולהעיר שיי"א שבכל שליח היכא שאפשר לברורי מבריינו – ראה מתן שכרון של מצות להפמ"ג חקירה ד. ישועו"י או"ח סת"ט סק"ג. דברי שאול שם. שפת אמת עירובין לב, א בתוד"ה תאנים. ולהעיר מריטב"א פסחים ד, א ד"ה דלית' שלא כל החזקות שוות).

וראה מש"כ בעל הגהות אליעזר בקובץ יגדיל תורה ירושת"ו גל' יג ע' 1310 שכשהקטן מביא מנות ששלח המקבל בחזרה מתברר שקיים שליחותו. ועיינו"ש שהעיר בחלק מסברות הנ"ל.

את הסעודה לתוך הלילה¹⁰⁶ (ומי שרוצה לעשות את הסעודה בשחרית הרשות בידו). ורוב הסעודה צריכה להיות ביום¹⁰⁷. ועכ"פ¹⁰⁸ יאכל כביצה, או יותר מכזית, לפני השקיעה (7:08). ואם לא אכל כזית לפני השקיעה, אינו אומר על הנסים בברהמ"ז¹⁰⁹.

מצוה להרבות בסעודת פורים. ויש להדליק נרות דרך שמחה.

כדאי שהסעודה תהיה עם נטילת ידים ואכילת לחם, ותכלול בתוכה בשר¹¹⁰.

נוהגים לאכול "קרעפכין" בפורים¹¹¹ [והטעם, על פי המבואר

106) ראה שיחת פורים תשי"ט. [ושם, שרבותינו נשיאינו קבעו זמן ההתוועדות (ועיקר ההתוועדות אצלם ה') בליל ט"ו]. בשיחת פורים תשמ"ה שצ"ל זמן חשוב וממושך בלילה. וראה שיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ה בארוכה.

107) בפ"י 'רוב הסעודה' שבל' הרמ"א (סתרצ"ה ס"ב) – כבר נתקשה בזה בס' שבט מיהודה (איגר) ח"ב ע' רפ. ועיי"ש מש"כ ע"ד החסידות. והנה, בהמשך ד' הרמ"א כ' "עיקר הסעודה". וחקרה, אם הכוונה רוב ועיקר הסעודה בכמות הזמן (וכ"מ מזה שמתפללים תפלת מנחה מוקדמת בעוד היום גדול. וכן ביוסף אומץ פרנקפורט סתרצ"ט להתחיל לפחות שלש שעות קודם הלילה שתהא עיקר סעודתו ביום) או במאכלים (ובמנהגי טירנא, מקורו דהרמ"א: ואוכלין הרוב ביום. ובמל"ח סל"א סקכ"ט: וצריך שיהי' רוב האכילה ביום. וראה יוקח נא סתרצ"ה סק"ז וסקי"ד). ועכ"פ, נכון לדייק לאכול פת (בשיעור כביצה) ובשר ולשתות יין לפני השקיעה. וראה שו"ת התעוררות תשובה ח"ג סשנ"ד ד"ה ואין. תשוה"נ ח"א סת"ה. 108) ראה שו"ת כתונת יוסף (מונטיקיו) סכ"ט (כא, ב) שמש"כ הרמ"א שרוב הסעודה צ"ל ביום הוא לעצה טובה ואינו מעכב.

109) וראה יוקח נא סתרצ"ה סק"ז שאם לא עשה כן לא יצא יד"ח.

110) ראה רמב"ם מגילה פ"ב הט"ו. מ"מ שם. וילה"ע גם מזה שהתירו לאונן לאכול בשר בפורים. וראה מג"א סתרצ"ו סקט"ו ובפמ"ג בא"א שם. (וראה שו"ת שבה"ל ח"י סי"ח סק"ג). שו"ת דבר משה אמאריליו ח"א סמ"ז (לא, א). יוקח נא סתרצ"ה סקי"ז. נימוקי או"ח סתרצ"ה סק"ב. וש"נ. ערוה"ש סתרצ"ה ס"א. לקו"ש ח"י ע' 142 הע' 6. ח"א ע' 336 בהערות. סה"ש תנש"א ח"א ע' 333 ובהערות 6-25 שם. ולהעיר גם מס' גימטריאות לריה"ח ס"פ מסעי ובהנסמן בהערות המהדיר לשם.

ובשיחת פורים תשמ"ח (ע"פ סרט הקלטה): דוקא פארבונדען כמנהג ישראל מיט אכילת בשר, און אויכעט אכילת לחם ווי דער מנהג אית.

ואם צ"ל בשר בהמה דוקא או לא – הנה, למש"כ במ"מ עהרמב"ם מגילה פ"ב הט"ו שאין שמחה אלא בבשר, משמע שצ"ל בשר בהמה דוקא (אם נאמר שכ"ה בשמחת יו"ט בכלל. ואכ"מ. וראה שיחת ש"פ בשלח תשכ"ו. ש"פ בחוקותי תש"ל. ליל הושע"ר תשמ"ה. ר"ד בעת הסעודות ליל ב' דר"ה תשכ"ט). וכ"כ בלקט יושר ע' 157. ס' עיר חדשה (מכתי" – לר"י אלכאלאץ מפאס). מועדי השם (נגאר – קלב, ד). נימוקי או"ח שם סק"ב (הובא בלקו"ש וסה"ש שם), וה"ר (ע"פ ב"מ עח, ב. חי' חת"ס חולין פג, א ד"ה בד'. ועד"ז בהגהותיו לחו"מ סי' קצט) מזה שהיו שרגילים בפורים בעגלים. וילה"ע ממגילה ז, סע"א דשדר ל' אטמא דעיגלא תילתא (וע"ד עגלא תילתא בעצרת – פסחים סח, ב. וראה שו"ת משנה שכיר מהדו"ח או"ח ששמ"ג סק"ב. שיח יצחק (ווייס) עה"ת עניני פורים). אבל במחז"ו סת"ס"ה ששחטו אווזין ותרנגולין. וראה גם ש"ך יו"ד ספ"ז סק"ו. וראה שו"ת רבבות אפרים סש"נ סוסק"א. שו"ת יחו"ד ח"ו סל"ג בהערה.

111) ע"ד קרעפליך – ראה גם לקט יושר ע' 34. של"ה שער האותיות קדושת

בכ"מ ענין דיום הכפורים הוא כ-פורים¹¹²].

ברכת קרעפכין, בדרך כלל, מזוונות, לפי שנעשית מעיסה שברכתה מזוונות (שנילושה בשאר משקין, והולכין אחר הרוב). אם ברכת העיסה המוציא, מברך המוציא על הקרעפכין, לפי שהמילוי מבשר שהוא מין לפתן המשביע, אף אם עיקר כוונתו באכילת פת זו בשביל המילוי שבתוכה והלפתן טפלה בכוונתו.

ברכת אזני המן, בדרך כלל, מזוונות, לפי שהעיסה נעשית בימינו באופן שברכתה מזוונות. [וגם אם ברכת העיסה המוציא, אם המילוי הוא ממניי מתיקה, והמילוי הוא העיקר, והעיסה טפילה, באופן שעיקר עשייתה אינה למזון ולהשביע אלא לעידון ותענוג, מברך עליהם מזוונות].

האכילה כלל ב סק"ג. ב"ח סי' קסח ד"ה מיהו מצאתי. אולם, התיאור בכהנ"ל דומה יותר להמן-טאשען. ותיאור כעין קרעפליך – ראה בתוס' רשב"א משאנץ פסחים עד, ב ד"ה טפל.

ובכ"מ בראשונים שבפורים אפו עיסה מיוחדת שהיא בלילה רכה (ונק' נילי"ש) וקבעו סעודה עלי' – ראה תוד"ה לחם – ברכות לח, א. ד"ה לחמניות – מב, א. ועוד. אר"ח הל' איסורי מאכלות סס"ג. הל' חלה ס"ה. שלה"ג ס' המחלוקות הל' ברכות ספ"א. הפשוטים סכ"א. וראה עמק ברכה ברה"נ כלל ב ס"ב. שארית יהודה סכ"א. יד הקטנה ברכות פ"ב ה"ד. שלחן תמיד נט"י וסעודה ס"ה בזר זהב סקס"ט הגהה אות ד.

ומועתק בזה הרשום אצלי מזמן רב בשייכות להנ"ל, ואין הזמ"ג כעת לחזור ולשנות פ"ז ולסדר על מכוננו: מהר"ל הל' פורים יח (נתן חלת דבש קודם הסעודה). עמק ברכה כלל ו ס"ה (מרקחת שרגילין לעשות בפורים). ש"ך יו"ד פז סק"ו (תרנגולת בחלב שקדים). ט"ז קסח סק"ו (עיסה רחבה וכפולה וממלאין אותה בשומשמן), סק"ז (קרעפיל"ל של פורים הוי כיסנין) סק"ט (שהב"ד התוס' ברכות שם), וסקי"א (שמטגנין בפורים נויא"ט על עיסה, כבעמק ברכה שם). מג"א שם סקי"ג. (וראה גם שכנה"ג שם בהגב"י סק"ו. מקו"ח שם ס"ז. שו"ע אדה"ז שם ס"ט ובסדר ברה"נ פ"ב ה"ז – לענין ברכת עיסה במילוי שומשמן כבט"ז). ט"ז יו"ד סי' קכ סק"ז (ברזל שמתקנין קרעפילין בפורים). שו"ת שבות יעקב ח"א סמ"א (הנשים שולחים זל"ז מיני נילו"ש). זכר דוד מ"ג פ' קח (נהגו לעשות מרקחת שקורין נוקיט"א). מנוחה וקדושה ח"ב ס"כ (טעם שהתקינו לחמים שעיקרם המילוי ומוסתר בתוך הבצק ובחרו בזרעונים). מלבוש לשבת ויו"ט דרושי פורים ד"ה לך כנוס (שמדבקים פרורי אגוזים או שומשמים ומטגנים בדבש). שולחן הטהור סי' קסח סי"ג (שעושין המן טאש עיסה ממולאת בפרגיל או בחבושין). ערוה"ש סתרצ"ה ס"ז (לחם חשוב שעושין לסעודה שקורין קיטק"א). שם ס"ו (שהמנהג לאכול זרעונים ביום). גליוני הש"ס ירו' חלה פ"א ה"ד (שהכוונה בירושלמי למין עיסה שעושין גם היום עם כיס וממלאין בפירות גבינה או בשר והיא בעלת ג' זוויות ונק' המן טאש). ליקוטי מהר"ח ליל פורים (שאכילת הזרעונים לאו דוקא בלילה). ברכת הבית ש"ט סמ"ד ומה (ברכת קרעפליך והמן טאשין). מטעמים מערכת פורים סק"ג (טעם שעושין לביבות ולחמניות עם ג' קרנות וקוראין אותו המן טאשין). וראה זכרונות הרבנית חנה פי"ח. וברוקח הל' פורים סר"מ: ואפית סלת רמז לפורים. וראה מנהגי אמשטרדם ע' קמט: שנקראים אצל הנכרים אזני המן. ויש שהעירו מפיוט לראב"ע במחז"ו: גם בחכך שים צוף ומן [וי"ג: דבש] דבר המן.

טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה.

מפורים ואילך שואלים ודורשים בהלכות פסח (כולל ובמיוחד בנוגע להתעסקות ליתן מעות חטים ושאר צרכי הפסח לכל הזקוקים¹¹³ ומבצע פסח בכלל: חלוקת מצה שמורה¹¹⁴).

הלכתא למשיחא: "חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל דהיינו **שמפורים**¹¹⁵ ואילך ידרשו הלכות פסח . . לפי שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל שלשים יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום¹¹⁶.

החל **מהיום**, "מפורים ואילך" (שלשים יום לפני פסח – ראה בקטע שלפנ"ז ובהנסמן שם. וכ"ה בס' קדושת ישראל אות מב. אבל ראה בלוח כולל חב"ד) נזהרים מאכילת מצה¹¹⁷.

כל שלשים יום לפני הפסח טוב ליזהר ולעיין בכל דבר שעושה שלא ישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל כשיגיע ערב פסח. [ובכמה מקומות נזכר שתוך שלשים יום קודם הפסח יש לחוש יותר בנוגע לחמץ. ויש בזה כמה פרטים וחילוקי דינים. ומהם: הזהירות לא לשאוב בכלי חמץ מיין שהוכן לפסח תוך ל' יום. כשראה שהכניסו למקום שפטור מבדיקה חמץ תוך ל' יום. בגדים שנתכבסו ע"י תערובת חמץ או ניירות שנדבקו בחמץ תוך ל' יום. היוצא מביתו תוך ל' יום ובדעתו שלא לחזור עד אחר הפסח או לעולם. העושה אוצר תוך ל' יום ובדעתו שלא לפנותו עד אחר הפסח. ועוד].

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי¹¹⁸. ולפחות ישתה יותר מהרגלו. ואחד המרבה ואחד

113) סה"ש תש"ג ח"א ע' 351 הערה 134. ועוד.

114) וראה שיחת פורים תשכ"ו. ש"פ פרה תש"מ.

115) ומה שלא מתחילים מי"ג אדר, שלשים יום שלמים לפני י"ד ניסן, זמן הקרבת קרבן פסח, ובדיקת וביעור חמץ – ראה תוס' בכורות נו, ב. טורי אבן מגילה ל, א. ונת' באריכות בשיחת ש"פ תזריע תשד"מ.

116) שו"ע אדה"ז ריש הלכות פסח.

117) לפי ש"בימים אלו (ש)מתחילים כבר ענין המצה" – לקו"ש ח"א ע' 293. וראה שו"ת אג"מ או"ח ח"א סקנ"ה. ולהעיר מזמן אפיית מצה – ראה ח"י סתנ"ט סק"ד. פמ"ג סתנ"ח בא"א סק"א.

118) בגדר המצוה – ראה משנ"ת בארוכה בגליון הלכה יומית שי"ל לש"פ ויקרא

הממעייט, ובלבד שיכוון לבו לשמים. ומכל מקום יראה להיות זהיר בענין נטילת ידים וברכת המוציא וברכת המזון ויהיה שמחה של מצוה. מי שהוא חלש בטבעו וכן מי שיודע בעצמו שעל ידי שתייתו יזלזל חס־ושלום באיזו מצוה, בברכה או בתפלה, או שיבוא חס־ושלום לקלות ראש, מוטב שלא ישתכר.

בכמה שיחות קודש נתבאר השייכות ליינ גשמי. אלא שבזה גופא, ידוע השקו"ט¹¹⁹ אם צ"ל ביין דוקא או בשאר משקאות המשכרים (שאף אם הטעם לפי שעיקר הנסע"י משתה יין, מקום לומר שגם שאר משקה המשכר דינו כיון). [וי"א שחיוב לבסומי מתקיים גם בשאר משקאות, אבל צריך יין מדין משתה ושמחה¹²⁰]. ויש להעיר ממשמעות שיחת זאת חנוכה תשל"ט, שהוא ביין דוקא ולא בשאר משקאות המשכרים¹²¹.

הקיא כל מה שאכל ושתה לא יברך ברכה אחרונה. וי"א שגם לא יצא ידי חובת סעודת פורים, ולכן אם לא נשאר כזית במעיו יאכל שוב. (ופשוט שאם אכל כזית במשך היום סגי. ובפרט שמעיקר הדין א"צ פת).

ציוה עליו אביו שלא להשתכר, מחוייב לציית מדין כיבוד אב ואם¹²².

תשע"ו (גל' פ).

119) ראה יסושה"י פ"ז. גליוני הש"ס מגילה ז, ב (הובא במהדו"ב משיחת פורים תשל"ו – נדפס בקובץ המאור שבט אדר תשמ"ט – הערה 6). שו"ת התעוררות תשובה ח"ג או"ח סתצ"א סק"ב. שבילי דוד סתרצ"ה סק"ג. נימוקי או"ח שם סק"ד בסופו. כה"ח סתרפ"ח סקמ"ה. ערוה"ש סתרצ"ה ס"ה. משנת יעקב שם. שו"ת פאר עץ חיים או"ח סל"ו בסופו. להורות נתן ח"ט סכ"ב. ועוד. וראה הנסמן בס' לבסומי בפוריא (טיגרמן) פ"ה סק"ב.

120) ולהעיר שאונן מותר ביין בפורים, ומ' שאינו מקיים מצות שמחה בשאר משקאות.

121) וכ"ה בשיחה (מוגה) שבהערה 117: משמע דצריך דוקא יין (עיי"ש). ובשיחת פורים תשל"ט – לומר לחיים על יין דוקא. ולהעיר גם משיחת ליל ב' דחגה"פ תשכ"ה.

122) ראה אצלנו במ"מ להל' יומית אות תקכט. ובנדו"ז בפרט, הרי מעיקר הדין יוצא כשישתה יותר מלימודו, ועוד שבד"כ ה"ז צער, וגם גורם העדר כיבוד או"א בשכרותו, או שיש להם תועלת כיון שגורם היזק או חשש היזק בגוף או בממון כו'. ועוד איכא בגוה.

דיני שתוי ושכור:

שתה רביעית יין בבת אחת אסור בתפלה, ואל יתפלל עד שיסיר יינו מעליו אע"פ שיכול לדבר לפני המלך ואינו משתבש. [יין שבתוך הסעודה אינו משכר. וי"א גם לפני המזון. ובסעודת שמחה אפילו בתוך הסעודה משכר. והכלל בזה, שהכל לפי מה שהוא אדם ולפי מה שמבין בדעתו. גם שאר משקים המשכרים חשובים כיון (לגבי תפלה, ולכל הדעות)]. כל אחד שהוא שתוי די לו להמתין לפי מה שמרגיש בנפשו שיפיג יינו.

ואם שתה יותר מרביעית, אם עדיין יכול לדבר לפני המלך, אם עבר והתפלל תפלתו תפלה ואין צריך לחזור ולהתפלל כשיפוג יינו.

אבל אין נזהרין עכשיו ביינות שלנו, שמתפללים אע"פ ששתו רביעית יין ויותר, כיון שאנו מרגישים ויודעים ביינות שלנו שאינם חזקים. וכל שכן אם מתפללים מתוך הסידור שבידם שאין חוששין לשכרות מעט. ואף בעל פה אין לחוש כל כך עכשיו מלהתפלל כשהוא שתוי אם יעבור זמן התפלה עד שיפיג יינו, כיון שעכשיו אין מכוונים כל כך בתפלה¹²³.

אבל אם שתה באופן שאינו יכול לדבר לפני המלך נקרא שכור. ואם עבר והתפלל תפלתו תועבה וכאילו עובד ע"ז. וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו. ולכן צריך ליזהר בזה אף עכשיו [ביינות שלנו]. ואפילו עבר זמן תפלה משלים אותה בזמן תפלה שלאחריה. [ונקרא אונס, אע"פ שהתחיל לשתות לאחר שהגיע זמן התפלה, מפני שלא היה יודע הזמן, שהיה סבור שיהיה לו שהות להתפלל לאחר שיפיג מן היין המועט. ואח"כ נמשך לבו אחר המשתה ושכח על התפלה ונשתכר כל כך עד שלא נשאר שהות להסיר יינו מעליו טרם עבור זמן התפלה]. ושתוי מוחלט שמכיר בעצמו שיכול לדבר לפני המלך, צריך שיעידו בו חבריו. ואין דעתו של שכור מכרעת.

בנוגע לקריאת שמע וברכותיה – י"א שהשתוי ג"כ אסור בקריאת שמע כמו בתפלה, וברכות קריאת שמע הן כקריאת שמע עצמה. אבל, להלכה, אם אירע ששתה [אפילו יינות חזקים] לא ימנע מקריאת שמע מפני שהוא ספק של תורה. וכל הקורא קריאת שמע אפילו מספק צריך לקרותו בברכותיו. אבל השכור, דינו כדין תפלה, ואסור בקריאת שמע וברכותיה.

123 וראה במג"א סוסי' צט שביו"ט יכול להתפלל אע"פ ששותה קצת דא"פ להמתין עד שיפיג יינו. ועיי"ש במגן גבורים דה"ה בפורים. וראה בתה"ד סק"ג שההיתר ביו"ט לפי שמצוה לשתות. אבל, בשו"ע אדה"ז השמיט יו"ט. וי"ל.

בנוגע לברכת המזון – כל שיכול לדבר לפני המלך, אפילו אינו יכול לדבר כראוי, שמדבר וניכר מדיבורו שהוא שתוי אלא שאינו נכשל ומשתבש, מברך הוא ברכת המזון לכתחילה. אבל אם הוא שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך בלא שבוש, יש אומרים שאינו מברך ברכת המזון וברכת שכור תועבה. ויש אומרים אפילו שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך כלל מברך ברכת המזון. ולכתחלה יש לחוש ולברך קודם שבא לידי כך. ואם אירע שנשתכר, אעפ"כ יברך ברכת המזון כי הוא ספק של תורה ולהחמיר. ואינו צריך לחזור ולברך כשיפיג יינו בעוד שלא נתעכל המזון שבמעיו, כי ספק ברכות להקל [שאף שברכת המזון מה"ת, מ"מ זה שיצטרך לחזור לראש ולברך משום שברכת שכור תועבה אינו אלא מדבריהם].

שאר כל הברכות כולן יכול לברך, אע"פ שהוא שכור, לפי שדי בכוונה כל שהוא אע"פ שהיא משובשת.

להורות בדבר הלכה – יזהר כל אדם [ולא רק כהן] שלא יורה כשהוא שתוי יין או שאר דברים המשכרים אפילו בדבר פשוט¹²⁴. וצריך ליזהר גם ביינות שלנו¹²⁵. ביין – השיעור הוא רביעית יין חי שאינו מזוג במים בבת אחת. ובפחות מרביעית – רק כשאינ דעתו מיושבת עליו. בשאר משקין – כל שמשער בעצמו שדעתו צלולה מותר להורות. אף שיין שבתוך הסעודה אינו משכר, בסעודת שמחה כגון פורים, אע"פ שלא שתה אלא בסעודה, אין להורות, שמתוך שמחה משתכר גם בתוך הסעודה (או לפי שמרבים בשתיה). ואסור להורות כל אותו היום אא"כ נתן דעתו כבר על הפסק, או שמרגיש שסר יינו מעליו. בדבר שהוא ברור בפסוקים, שהצדוקים מודים בו, וזיל קרי בי רב הוא מותר להורות.

הגיע לשכרותו של לוט [והוא השכור שעושה ואינו יודע מה יעשה] פטור מכל המצוות. ואינו יכול לברך שאר כל הברכות כולן. ואינו ראוי להצטרף למנין ולזימון. [ויש מחמירים שלא לצרף למנין גם שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך].

השכור [אפילו הגיע לשכרותו של לוט] הוא כפיקח לכל דבריו, ולכל עונשין שבתורה דינו כמתכוון. ואם הזיק בעת שכרותו חייב גם בפורים¹²⁶.

124 רמ"א יו"ד סרמ"ב סי"ג). והוא לאו דאורייתא (סהמ"צ להרמב"ם מל"ת עג. חינוך מצוה קנב. וי"א שהוא באיסור עשה. ובשאר משקין – י"א שהוא דרבנן.

125 שו"ת תה"ד סמ"ב.

126 וגם במזיק מחמת שמחת פורים במקום שנהגו כן (ולא רק מחמת שכרות גרידא) – ראה מג"א סתרצ"ה סק"ז וסק"ח. ערוה"ש שם ס"י. משנ"ב סקי"ג. וראה א"ר סוס"י תרצו בשם השל"ה. וראה שיחת תענית אסת"ר תשד"מ בארוכה. ושם, שכ"ז רק לאחרי שהגיע ל"עד דלא ידע", ושגם בכגון דא, כשהגיע ל"עד דלא ידע"

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | מט

דבר פשוט ומבורר ששמחת פורים אינה דוחה ח"ו שום מצות עשה שבתורה, או לא תעשה שבתורה, ועאכו"כ – איסור חמור ביותר דלשון הרע והוצאת שם רע, ועאכו"כ – הרמת יד, ועאכו"כ הענין דד' כיתות חשמ"ל (חנפנים, שקרנים, מספרי לשון הרע, ליצנים)¹²⁷.

הלכתא למשיחא¹²⁸: כל כהן הכשר לעבודה, אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים. ואם נכנס ועבד עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים. ומותר ביין כל שהוא ואינו מזהר אלא על רביעית. ואף על רביעית אינו באזהרה אלא כששתאו דרך שכרות רביעית יין חי בבת אחת מיין שעברו עליו ארבעים יום. אבל אם הפסיק בה או שנתן לתוכו מעט מים פטור.

היה שכור משאר משקים המשכרים אסור להכנס למקדש [ולדעת המנחת חינוך¹²⁹ בשאר משקים אין שיעור, וכל שמשכר אסור בביאת מקדש]. ואם נכנס ועבד והוא שכור משאר משקים המשכרים הרי זה לוקה ועבודתו כשרה. וי"א שגם בשאר משקין המשכרים דינו כשותה יין ומחלל עבודה וחייב מיתה בידי שמים.

וכן אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להכנס למקדש כולו מתחילת עזרת ישראל ולפנים כשהוא שתוי יין או שיכור אע"פ שאינו באזהרה, שאין זה כבוד ומורא לבית הגדול והקדוש שיכנס בו מנוול.

התקנה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה שייכת גם בפורים.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: צריכת אלכוהול מופרזת עלולה לגרום להרעלה ואף לגרוע מכך, רחמנא־ליצלן. ישנה גם סכנה חמורה לנהוג תחת השפעת אלכוהול. על הורים להיות ערים לתופעת שתיית אלכוהול בקרב הצעירים ולהסביר להם את הסכנות הכרוכות בכך¹³⁰.

ע"פ הוראת התורה, אין ספק שחייב לבקש מחילה וסליחה וכפרה, והשאלה אינה אלא בנוגע לכמות התשלום, וסוג העונש בידי אדם וכו'.

127) ראה שם בשיחה הנ"ל בארוכה.

128) ולהעיר שכהן היודע מאיזה משמר הוא ומאיזה בית אב הוא אסור לשתות יין אותו היום גם בזמן הזה. וראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 618 שמכאן שבנין ביהמ"ק יכול להיות מיד, גם בפחות מכדי הילוך מיל.

129) מצוה קנב. וכ"מ דעת אדה"ז.

130) בנוגע לשתיית יין לצעירים – ראה קיצור שו"ע סל"ב סי"ח. וראה יבין שמועה להתשב"ץ מאמר חמץ בשם הרופאים. שבילי אמונה נ"ה ע' 114. ולהעיר שגם בנוגע לד' כוסות – י"א שאינו מעכב (ראה ח"י סוסי' תע"ב ובשעה"צ סק"ס. אבל ראה שו"ע אדה"ז שם סכ"ה).

בשיחת ש"פ ויקרא תשמ"ט¹³¹: יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחוץ לארץ והן (ועאכו"כ) בארצנו הקדושה, ע"ד ההשתדלות שכל עניני הפורים יהיו באופן ד"ב **ברוב עם הדרת מלך**", לא מבעי בנוגע למקרא מגילה, דמאי קמ"ל, אלא גם בנוגע לשאר עניני הפורים, משלוח מנות ומתנות לאביונים, ומשתה ושמחה, שאף שלא מצינו שיקפידו לעשותם "ברוב עם" אלא כאו"א לעצמו, מ"מ, כיון שרוצים וצריכים לסיים הגלות (ה"פיזרן לבין האומות") ע"י ההוספה באחדותם של ישראל, כדאי ונכון ביותר להשתדל ככל האפשרי שגם ענינים אלו יהיו **"ברוב עם"**, ועד כדי כך שכאשר יודעים שבפנה נדחת בעולם נמצא יהודי אחד (**יחיד**) יש להשתדל להביא אליו (אם אין אפשרות להביאו למקום הציבור) עוד תשעה יהודים כדי שגם הוא יוכל לקיים עניני הפורים בציבור. ובפרטיות יותר: בנוגע ל"משתה ושמחה" – אף שכאו"א חוגג סעודת פורים בביתו, עם בני משפחתו כו', הרי ידוע המנהג שהי' בכמה קהילות קדושות בישראל שהיו הולכים בפורים מבית לבית כדי להשתתף ולהוסיף בסעודת ושמחת פורים של יהודים נוספים¹³², נוסף לכך שיכולים להוסיף בשמחת פורים "ברוב עם" לאחר הסעודה בביתו עם בני משפחתו. ובנוגע ל"מתנות לאביונים" – מובן וגם פשוט שהנתינה "ברוב עם" צריכה להיות בתכלית הזהירות בכבודם של העניים, ע"י הנתינה "ברוב עם" לגבאי צדקה או לקופת צדקה.

בשיחת פורים ה'תשמ"ח¹³³ הוצע שאחרי אכילת סעודת פורים: "טוב ונכון וכו' – אז מ'זאל מאכן א התוועדות הכי גדולה (כנוס את כל היהודים), מנער ועד זקן טף ונשים [כמובן – די אנשים בעזרת אנשים, די נשים – בעזרת נשים, און טף – אין ביידע ערטער], און דערנאך זאל די שמחה ואחדות נמשך ווערן אויך אין שושן פורים"¹³⁴.

נהגו רבותינו נשיאינו לערוך בהתוועדויות של פורים מגבית עבור "קופת רבינו".

131) סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 335. ועיי"ש בפנים השיחה ובר"ד (בלתי מוגה) עוד פרטים.

132) להעיר משבה"ל סר"א ובתניא רבתי סמ"א: ואוכלין ושותין ושמחין ומזמרין על שולחנם ובבית חבריהם. וראה לקט יושר ע' 36 – לענין שינוי מקום. וראה פמ"ג סתרצ"ה בא"א סק"ה. שו"ת משנה שכיר ח"ב סרל"ד.

133) סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 303.

134) וראה שיחת פורים תשי"ט ותשמ"ה בטעם שההתוועדות מתקיימת בלילה אחרי סעודת פורים.

משיחת פורים תשי"ג¹³⁵:

...מ'זוכט צו אנהאלטן און צו אויפשטעלן די אלטע מנהגים. אויב מ'וואלט געהאט ברייטע פלייצעס, עינים לראות ואזנים לשמוע, לב להבין ומוח להשכיל – דאן וואלט מען ניט זיין מוכרח נוצן דוקא די דרך סלולה, מ'וואלט קענען גיין אויך אויף נייע וועגן און צוקומען צו דער מטרה, לעלות בית א-ל. אויב אבער די זאכן פעלן, מוז מען גיין אויף די וועגן וואס מ'האט אויסגעטראטן פאר אונז. דעמאלט גייט מען אויף דער אחריות פון די וואס האבן אנגעוויזן און אויסגעטראטן די וועגן און אויף זייערע פלייצעס, און דערפאר זוכט מען אויפשטעלן די הנהגות, אויב אפילו, מצד כמה טעמים, זיינען זיי נפסק געווארן לזמן מה. דער רבי (מהורש"ב) נ"ע פלעגט קלייבן געלט (אדער הייסן זיך מתנדב זיין) – בעת א פארברענגען – דריי מאל א יאר: שמחת תורה, י"ט כסלו און פורים. . פורים – פאר זיינע ענינים (מוסדות, תמיכה לאנשים פרטים וכיוצא בזה) . . אז מען גיט דאס אויף די ענינים וואס דער רבי נ"ע פלעגט קלייבן און אין דעם זמן וואס ער פלעגט דאס קלייבן, וואס דאן איז אן עת רצון וסגולה אין דעם, ברענגט דאס תוספת ברכה און הצלחה, און מען קען קומען צום רבי'ן נ"ע און מאנען, ער זאל ממשיך זיין אלע הבטחות בפועל.

במקרה שנמשכה הסעודה לתוך הלילה אומרים "ועל הנסים" בברכת-המזון, זאת בתנאי שעדיין לא התפללו מעריב (באמצע הסעודה).

כתבו הפוסקים שיברך ברכת המזון תחילה ויאמר ועל הנסים, ואח"כ ילך לבית הכנסת להתפלל ערבית, ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מצוה בשמחה בשני ימים.

מובא בכמה שיחות¹³⁶ שבסיום סעודת פורים היה הרמ"א מעורר אודות תפילת מעריב בזמנה ("שמנהג רמ"א ז"ל היה בכל פורים ללבוש פרצוף ולהתנכר עצמו בבגדים אחרים וצעק בכל בית אשר מעריב בזמנו¹³⁷").

קריאת שמע של ערבית: מצוה מן המובחר לקרותה מיד בצאת הכוכבים. זמנה עד חצי הלילה¹³⁸ (1:02). ואם עבר ואיחר אפילו במזיד, רשאי לקרותה אחר כך, ואם קרא עד שלא עלה

135) לקו"ש ח"ב ע' 8-537.

136) ראה שיחת פורים תשכ"ז. כ' כסלו, יו"ד שבט, וי"א ניסן תשל"ז. לקו"ש חל"ט ע' 282. וראה שיחת פורים תשי"ט בסופה.

137) ובלקוטי שיחות שם נתבאר הדיוק ע"ד מעריב בזמנו דוקא.

138) גם תפלת שמונה עשרה יש להתפלל לכתחילה לפני חצות – ראה הנסמן אצלנו בשו"ת באתרא דרב סימן ב'רנח.

עמוד השחר (5:34 לחשבון 16.1 מעלות. ויש מקדימים) יצא ידי חובתו. ואם היה אנוס או שכור או חולה וכיוצא בו קורא לאחר עלות השחר קודם נץ החמה (6:56 לערך), ולא יאמר אז השכיבנו דלאחר עלות השחר אינו זמן שכיבה. אבל שאר הברכות, דהיינו שנים שלפני קריאת שמע וברכת אמת ואמונה עד השכיבנו אומר. בנוגע לתפלה (שמונה עשרה), י"א שאם איחר מלהתפלל עד עלות השחר, יכול להתפלל עד נץ החמה¹³⁹.

יום ועש"ק פרשת צו, ט"ו אדר שני, שושן פורים גדול

אין אומרים תחנון, למנצח, תפלה לדוד וכו'.

בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה בי"ד, ואח"כ נזדמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו ובלא ברכה.

הלכתא למשיחא: כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם כולם מבטלים עבודתם בבית המקדש, ובאים לשמוע מקרא מגילה.

גם היום חייבים במשתה ושמחה קצת ואסור בהספד ותענית. אבל אין אומרים ועל הנסים.

בכמה שיחות קודש נזכר שיש לנצל את יום שושן פורים להשלים מה שהחסירו בימי הפורים.

בכמה שיחות קודש במעלת קביעות שנה זו, ששושן פורים חל בערב שבת. וראה בשיחת ש"פ תשא תשכ"ח (כקביעות שנה זו), שמנהג ישראל לחגוג סעודת פורים – שצריכה להיות ביום הפורים – לאחרי חצות היום, וממשיכים אותה בליל שושן פורים, ובשנה זו – ה"ז ביום ששי. וממילא ישנה שייכות בין פורים ליום הששי, ערב שבת, כך ששבת שלאח"ז שייכת ג"כ לפורים, עיי"ש בארוכה.

הלכתא למשיחא: בחמשה עשר באדר בית דין מוציאין שלוחים לתקן את הדרכים ואת הרחובות (בשביל עולי רגלים או דרכים לערי

139) וראה שו"ע או"ח סרל"ה, משנ"ב וערוה"ש שם. והובאו בלקו"ש שם. וראה קצוה"ש סכ"ז סקי"ג.

ולכאו' יש למצוא סימוכין להתפלל ערבית, כדעת הערוה"ש [אף שדעת כמה פוסקים שלא יתפלל ערבית – הן במשנ"ב, וכן בכה"ח (שם סקל"א). ועוד. וגם כ"מ מסתימת הלכה זו], דהנה, בשעה"צ סקמ"א הקשה מפיה"מ ברכות פ"ד מ"א: עד שתעלה השמש. ויתכן לומר שכוונתו לעלוה"ש. או שחזר בו בס' היד שכתב שם (בהל' תפלה פ"ג ה"ו): עד שיעלה עה"ש. וכפה"ג, כך הבין במשנ"ב שם. אבל בהשגת הראב"ד לבעה"מ ברכות ט, א בס' כתוב שם – כ' להדיא: "יקרא ויברך לפניו ולאחריה ויתפלל".

מקלט) ואת מקוואות המים. ונפנין בית דין לצרכי הרבים ולחפש ולבדוק על צרכי הצבור ועל עניני הקדשות. ויוצאין שלוחי בית דין ומסבבין לבדוק על הכלאים¹⁴⁰. ובו ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובעין בנחת כל מי שיתן להם מחצית השקל יקבלו ממנו¹⁴¹. [ולהעיר מס' מעשה רוקח¹⁴² שלעת"ל יתנו כל אחד שקל שלם].

בנוגע להקרבת קרבנות צבור מתרומה חדשה כש"מהרה יבנה המקדש", בביאת משיח תיכף ומיד ממש, אף שלא הספיקו בשנה זו לגבות מחצית השקל מכל ישראל - ראה בהערה¹⁴³.

הלכתא למשיחא: עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק¹⁴⁴. וצ"ע בזמן קריאת המגילה בירושלים דלעתיד. ואף שחלק זה אינו מוקף חומה מימות יהושע בן נון¹⁴⁵ - מ"מ מקום לקרוא בט"ו מדין סמוך ונראה (כיון שלא יהי' שבעים אמה ושיריים פנוי ביניהם, "מרוב אדם"¹⁴⁶)¹⁴⁷.

בשיחת ש"מ ניסן תשי"ז¹⁴⁸ נאמר: "אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו¹⁴⁹, אבל הציווי "מרבית בשמחה" נוגע לכל ימי החודש וכלשון רז"ל¹⁵⁰ משנכנס אדר מרבית בשמחה. וכמש"נ: והחודש אשר נהפך להם¹⁵¹. ואם כן הוא הרי בכל יום ויום מימי חודש אדר צריך להרבות בשמחה, שמחה יתירה על השמחה שבימים הקודמים. (כי כאשר השמחה היא אותה המדה שבימים הקודמים, בלי הוספה וריבוי, אינה

140) משנה - שקלים פ"א מ"א ובפי' הרע"ב שם. רמב"ם הלכות סוטה פ"ד ה"א. ורוצח פ"ח ה"ו. ערכין פ"ח ה"א. כלאים פ"ב ה"ג. וראה לקו"ש ח"ז ע' 228 ואילך. וראה בשו"ת בנין שלמה סנ"ה מדוע עשו כן דוקא בפורים דמוקפים. אבל לשון הרמב"ם (ערכין שם) ל"מ כן. וראה גם ערוה"ש העתיד הל' ערכין סמ"ט ס"ב. ועייג"כ הגהות הרש"ש ריש שקלים. הגרא"מ הורוויץ מו"ק ו, א.

141) רמב"ם שקלים פ"א ה"ט, ע"פ שקלים שם מ"ג.

142) ריש מס' שקלים (וכ"ה בכמה ספרי דרוש). ולהעיר ממדרש הגדול נשא ו.

143) ראה שיחת י"ג ניסן תשל"ח. ליל ד' דחגה"ס תנש"א - התוועדויות תנש"א ח"א ע' 118.

144) ספרי דברים א. פירש"י זכרי' ט, א. אבל ראה פירש"י שם יד, ח.

145) ורק לעתיד דינו כמוקף חומה - ראה מהרש"א מגילה ו, ב. ולהעיר מסד"ה מגילה נקראת תשל"ט בנוגע לקריאת המגילה לעת"ל בירושלים המוקפת "חומת אש" דירושלים.

146) זכרי' ב, ח.

147) וראה בשו"ת בני ציון ח"ג קונט' שלום ירושלים. ולהעיר מתורת חיים בשלח (שמ, א). ואכ"מ.

148) לקו"ש ח"ד ע' 1274.

149) מגילה ב, א.

150) תענית כט, א.

151) אסתר ט, כב.

שלימות השמחה כיון שנתיישנה . . והרי אמרו משנכנס אדר מרבים בשמחה, שמכניסת חודש אדר צריך להרבות בשמחה (בכל יום). ונמצא שביום ט"ו לחודש אדר צריך להרבות גם על השמחה שבפורים עצמו, ביום ט"ז – שמחה גדולה יותר וכו', עד שביום האחרון שבחודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר¹⁵².

ובשיחת ש"פ ויק"פ, פרה, ה'תשל"א נתבאר עוד יותר, שדוקא בהשמחה שלאחרי פורים, בחלקו השני של החודש, ישנה מעלת הגאולה, "מיסמך גאולה לגאולה", שמגאולת פורים, גאולה באופן ד"אכתי עבדי אחשוורוש אנן", מגיעים לגאולת פסח, גאולה שלימה, ובאופן שאין אחריה גלות, בגאולה האמיתית והשלימה.

(152) וראה גם ספר השיחות תשנ"ב ע' 391. ועוד.

עשו כל אשר שביכולתכם לפעול ביאת משיח בפועל ממש!

מעכשיו ניתן לקבל

המעשה הוא העיקר

הלוח החסידי – עם ה"הוראות למעשה" מתשמ"ח ואילך.

בוואטסאפ

תוסיף מספר 1.347.699.2770 + לרשימת אנשי הקשר שלך
ושלח לשם בקשה ל'מנוי'.

(אפשר לבקש לקבלו גם בתרגום לאנגלית)

להרשם באימייל שלח בקשה לכתובת

info@iChossid.com

אין לראות בזה שום המלצה להחזיק ולהשתמש במכשיר עם חיבור להאינטרנט.